

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Jana Kepic

*Mladinska realistična proza Dese Muck: teme, junaki, zgodbene
stalnice*

Diplomsko delo

Mentor red. prof. dr. Igor Saksida

Ljubljana, maj 2010

IZVLEČEK

Mladinska književnost je enakovredna književnosti za odrasle, saj vključuje vse zvrsti in oblike, ki jih najdemo v literaturi za odrasle. Gre za sklop umetnostnih besedil, ki so namenjena mlajšim bralcem, vendar to še ne pomeni, da ne zanimajo tudi odraslih. Je zvrst umetniškega ustvarjanja s posebno zgradbo, snovjo in temami, ki nastaja na podlagi tega, da se odrasli avtor „vživlja“ v otroštvo.

Pojem realistična proza pomeni, da imajo književna dela, ki jih označuje ta termin, verjetnostno oz. realistično motivacijo. V realističnem delu časovni preskok ni mogoč, menjava književnega prostora mora biti izpeljana v mejah mogočega, osebe niso tipizirane, temveč imajo označene individualne lastnosti.

Desa Muck velja za eno izmed najbolj branih in cenjenih mladinskih pisateljic. Leta 1988 je dobila literarno nagrado za mladinsko radijsko igro *Kdo je ubil zmaja*, leta 1992 pa za mladinsko radijsko igro *Radijski škrat Lojze*. Leta 1998 je za knjigo *Lažniva Suzi* prejela nagrado večernica za najboljše slovensko mladinsko literarno delo v letu 1997, leta 2002 pa Levstikovo nagrado za zbirko *Anica*, za katero je prejela tudi častno plaketo IBBY. Piše tudi prozo in dramatiko za odrasle, dramatiko za najstnike in filmske scenarije za otroke in odrasle.

Ključne besede: mladinska književnost, realistična proza, Desa Muck, literarna oseba, motiv, tema.

ZUSAMMENFASSUNG

Jugendliteratur ist der Literatur für Erwachsene gleichwertig, da sie alle Gattungen und Formen beinhaltet, die auch in der Literatur für Erwachsene unterschieden werden. Sie richtet sich nur primär an jüngere Leser. Als spezielle Form des schriftstellerischen Schaffens mit ihrem besonderem Aufbau, ihren Stoffen und Themen wird die Jugendliteratur durch die ausgeprägte Fähigkeit der Autoren gekennzeichnet, sich in die Welt der Kinder hineinzusetzen.

Unter realistischer Prosa versteht man Literatur mit glaubwürdigem bzw. realistischer Motivation. Zeitliche Sprünge werden vermieden, die Wechsel der Handlungsräume erfolgen im Rahmen des Möglichen und Personen sind weniger typisiert als vielmehr mit individuellen charakteristischen Eigenschaften dargestellt.

Desa Muck zählt zu den am meisten gelesenen und geschätzten Jugendschriftstellerinnen. Sie hat 1988 für das Jugendradiospiel *Kdo je ubil zmaja* (Übers. des Verf.: *Wer hat den Drachen ermordet*) und 1992 für das Jugendradiospiel *Radijski škrat Lojze* (Übers. des Verf.: *Radio-Kobold Lojze*) einen Literaturpreis erhalten. Ihr Buch *Lažniva Suzi* (Übers. des Verf.: *Die verlogene Suzi*) wurde 1998 mit dem Preis večernica für das beste slowenische Jugendliteraturwerk des Jahres 1997 ausgezeichnet. Für die Sammlung *Anica* wurde ihr 2002 der Levstikova nagrada-Preis verliehen. *Anica* wurde zudem auch in die IBBY-Ehrenliste aufgenommen. Desa Muck schreibt außerdem auch Prosa und Dramen für Erwachsene, Dramen für Jugendliche sowie Filmdrehbücher für Kinder und Erwachsene.

Schlüsselwörter: Jugendliteratur, realistische Prosa, Desa Muck, literarische Person, Motiv, Thema.

KAZALO

1 UVOD	5
2 MLADINSKA KNJIŽEVNOST	7
3 SODOBNA SLOVENSKA MLADINSKA PROZA	9
4 REALISTIČNA MLADINSKA PROZA	10
5 MLADINSKI ROMAN	14
5.1 Žanri slovenskega mladinskega realističnega romana	15
6 ZABAVNA OZ. TRIVIALNA LITERATURA	16
7 DEKLIŠKA LITERATURA	18
8 BRALNI RAZVOJ	18
9 KOMIČNA PERSPEKTIVA	21
10 KNJIŽNA ILUSTRACIJA	21
11 MOTIV, TEMA, LITERARNA OSEBA	22
11.1 Motiv	22
11.2 Tema	23
11.3 Literarna oseba	24
12 DESA MUCK	25
12.1 Biografija	25
12.2 Bibliografija mladinskih del	26
13 ANALIZA BESEDIL	28
13.1 Realistične pripovedi	28
13.1.1 Anica in materinski dan (2001)	29
13.1.2 Anica in grozovitež (2001)	32
13.1.3 Anica in zajček (2001)	34
13.1.4 Anica in športni dan (2002)	36
13.1.5 Anica in Jakob (2002)	38
13.1.6 Anica in velike skrbi (2003)	40
13.1.7 Anica in počitnice (2004)	42
13.1.8 Anica in velika skrivnost (2004)	44
13.1.9 Anica in prva ljubezen (2005)	46
13.1.10 Anica in skrivnostna maska (2007)	48
13.2 Realistični romani	51
13.2.1 Pod milim nebom (1993)	51
13.2.2 Hči lune (1995)	53
13.2.3 Lažniva Suzi (1997)	55
13.2.4 Sama doma (2001)	57
13.3 Literarno-informativna realistična literatura	58
13.3.1 Blazno resno o seksu: knjiga namigov za najstnike (1993)	58
13.3.2 Blazno resno popolni: knjiga namigov za najstniški bonton, uporaben tudi v našem osončju (1995)	60
13.3.3 Blazno resno zadeti (1996)	63
13.3.4 Blazno resno slavni (1998)	66
13.3.5 Blazno resno o šoli (2000)	68
14 SKLEP	71
15 VIRI	76
16 LITERATURA	77

1 UVOD

Mladinska književnost igra ključno vlogo pri razvijanju bralnega interesa in bralne kulture pri mladih bralcih. Razvijanje bralne kulture se začne že v rosnih, cicibanskih dobi. Takrat malčki uživajo v poslušanju preprostih zgodbic in pravljic. Z vstopom v šolo jih začnejo privlačevati povesti, postavljene v resnični čas, začinjene z napeto zgodbo in z eksotičnim dogajalnim prostorom. V času pubertete so mladostnikom blizu predvsem realistična dela s čustveno poudarjenimi vsebinami in z junaki, s katerimi se lahko identificirajo. Če mladinski književnosti uspe privabiti in navdušiti mlade bralce, pripomore k oblikovanju pozitivnega odnosa do branja. Ravno s pozitivnim odnosom do branja mladi razširjajo svoj bralni interes in začnejo posegati tudi po zahtevnejši literaturi. Ob tem bogatijo svoj miselni, čustveni in duhovni svet.

Ker Desa Muck velja za eno izmed najbolj branih mladinskih pisateljic, sem se odločila, da se bom v svojem diplomskem delu posvetila njeni realistični pripovedni prozi.

Diplomsko delo bo sestavljeno iz dveh delov. V prvem bom opredelila pojme mladinska književnost, mladinska proza, mladinska realistična proza in mladinski roman ter navedla žanre slovenskega mladinskega realističnega romana. V nadaljevanju bom označila literarno osebo, motiv in temo, trivialno in deklisno literaturo, komično perspektivo in književno ilustracijo. Nekaj besed bom namenila tudi bralnemu razvoju otrok. V drugem delu bom analizirala realistično pripovedno prozo Dese Muck. Posebna pozornost bo namenjena literarnim osebam, temam in motivom. Ugotovitve bom strnila v sklepnem delu diplomskega dela.

V pričujočem diplomskem delu bom uporabila naslednje metode dela:

- a) branje leposlovnih del;
- b) študij strokovne literature;
- c) analiza in interpretacija prebranih literarnih besedil;
- č) komparacija in sinteza spoznanj.

Pred začetkom dela sem postavila naslednji hipotezi, ki ju bom v nadaljevanju skušala potrditi oz. ovreči:

- a) osrednja literarna oseba v pripovedni prozi Dese Muck je sodoben mestni otrok, največkrat najstnica;
- b) prevladujeta ljubezenska motivika in tematika odraščanja, pogoste so tudi t. i. tabujske teme.

Z realistično mladinsko pripovedno prozo so se pri nas največ ukvarjali Dragica Haramija, Marjana Kobe in Igor Saksida.

Dragica Haramija (2006: 285–93) ločuje med krajšo in daljšo realistično prozo. Med krajše prozne vrste uvršča spominsko, doživljajsko in detektivsko zgodbo, med daljše pa realistično pripoved ali povest in mladinski roman.

Marjana Kobe je v *Pogledih na mladinsko književnost* (1987: 165–79) predstavila tri modele realistične proze:

- model literarnega besedila, v katerem je glavni literarni lik otrok v obdobju od najzgodnejšega otroštva do osmega, devetega leta starosti;
- model literarnega besedila, ki je namenjen bralcem med desetim in dvanajstim oz. štirinajstim letom starosti;
- model, v katerega se uvrščajo obsežnejša besedila, namenjena bralcem med petnajstim in osemnajstim letom starosti.

Igor Saksida (2001: 426) mladinsko realistično prozo deli na:

- pripoved s človeškimi osebami;
- živalsko zgodbo;
- avtobiografsko pripoved;
- zabavno oz. trivialno pripoved.

2 MLADINSKA KNJIŽEVNOST

Mladinska književnost je književnost posebnega tipa; njena posebnost je predvsem specifičen bralec. (Saksida 1994: 42) „Mladinska literatura je literatura za nedoraslega bralca.“ (Saksida po Zorn 1994: 46)

Mala literarna teorija (Kmecl 1996: 305) opredeljuje otroško/mladinsko literaturo kot „posebn[o] književnost za posebnega (otroškega) bralca: to pomeni, da so vse njene prvine prilagojene sprejemnim zmogljivostim in zanimanju mladega, otroškega bralca“.

„Mladinska književnost je književnost za mladega bralca, ki ga kot naslovnika upošteva avtor, ko besedilo ustvarja; je književnost, ki jo je že na prvi pogled mogoče prepoznati po značilni podobi knjige ter drugih okoliščin objave (npr. v posebnih zbirkah); je književnost, v kateri so opaznejše nekatere vsebinske prvine (npr. otroška kot glavna književna oseba v sodobni pravljici, najstniška pustolovska pripoved, izrazita jezikovna igra (npr. v izštevanki), dvodimenzionalnost besedilne stvarnosti v sodobni pravljичni igri ipd. – čeprav bi skorajda te značilnosti lahko zasledili tudi v besedilih za odrasle); in je književnost, ki jo je mogoče – kot vsako drugo vrsto umetniškega sporočanja – presojati le na podlagi meril umetniškosti in inovativnosti v okviru njenega razvoja; a ne glede na povezanost avtorja, besedila in bralca pri opredeljevanju mladinske književnosti bržkone drži, da nastaja in obstaja predvsem za bralca posebne vrste.“ (Saksida 2009: 9–10)

Mladinska književnost je enakovredna književnosti za odrasle, saj vključuje vse zvrsti in oblike, ki jih najdemo v literaturi za odrasle. Gre za sklop umetnostnih besedil, ki so namenjena mlajšim bralcem, vendar to še ne pomeni, da ne zanimajo tudi odraslih. Je zvrst umetniškega ustvarjanja s posebno zgradbo, snovjo in temami, ki nastaja na podlagi tega, da se odrasli avtor „vživlja“ v otroštvo.

Nastalo je več avtopoetik, v katerih avtorji ubesedujejo različna pojmovanja ustvarjanja mladinske književnosti:

- a) pisati mladinsko književnost pomeni pisati književnost nasploh;
- b) pisati mladinsko književnost pomeni „vživljati“ oz. vračati se v otroštvo;
- c) mladinska književnost je dialog z otroštvom, nastaja iz potrebe odraslega po komunikaciji z otroštvom;
- č) mladinska književnost se povezuje s književnostjo za odrasle;
- d) osrednja značilnost mladinskih del so humor, zvočnost, igrivost, (otroška) izkušnja in čudenje, hkrati pa je v njih zaznati tudi t. i. tabujske teme;
- e) mladinska književnost je zanimiva za otroka in odraslega. (Saksida 2001: 405–06)

Mladinska književnost vključuje več vrst del:

- a) dela, ki so napisana posebej za mladino (*Grega in Jakob*);
- b) dela, ki so v procesu recepcije postala mladinska, prvotno pa so bila namenjena odraslemu bralcu (*Martin Krpan*);
- c) priredbe in predelave del (*Robinson Crusoe*). (Prav tam, 405)

Vprašanje je, kje postaviti mejo mladinski književnosti, kdaj torej le-ta prehaja v književnost za odrasle. Forstnerič postavlja starostno mejo osemnajst let, pri čemer se zaveda, da je trdnost te meje vprašljiva, saj so meje med posameznimi obdobji zgolj orientacijske in relativne. (Saksida 1994: 44–45)

Mladinsko književnost kot zbirni pojem za vsa besedila, namenjena bralcu, ki ni starejši od osemnajst let, Igor Saksida deli v dve podskupini: to sta otroška književnost (namenjena otrokom do petega razreda) in mladinska književnost v ožjem pomenu (namenjena bralcem v puberteti). Razlikovanje med obema podskupinama je zahtevno, ker se socialno izkustvo bralca prve in druge v procesu odraščanja zblížujeta, vendar ne sovpadeta. To potrjuje avtorjeva zavest o razlikah med njegovim in bračevim socialnim izkustvom (modelom resničnosti), ki se lahko kaže tudi v težnjah po vplivanju na bralca (moralizem, pedagogizacija književnosti). Razdelitev na podskupini dodatno utemeljujejo razlike, ki so vidne znotraj besedil, npr. v dolžini besedila, vlogi ilustracij, kompleksnosti teme, v uporabi tropov ... (Prav tam, 45–46)

Če povzamemo: mladinska književnost je književnost posebnega tipa. Njena posebnost je v tem, da je njen naslovnik otrok oz. mladostnik. Najkakovostnejša nagovarja tudi odraslega bralca, zato lahko trdimo, da je naslovniško univerzalna. Oblikovne in vsebinske značilnosti (motivi, teme, žanri) ločujejo mladinsko književnost od nemladinske. Besedila so enostavna, bistra, pregledna, berljiva, kratka in jasna, vedno z neko moralno in humano željo, potrebo in idealom, da jih lahko uvrščamo v mladinsko književnost. Za obdobje do dvanajstega leta otrokove starosti so značilna fantastična, humorna in igriva besedila, ki temeljijo na naivnosti otroške psihe. Za mladinski roman, ki ga uvrščamo v obdobje adolescence in mladostništva, so značilni pustolovska vsebina, zanimiva in domišljajska zgodba, preprosta pripoved ter deklice in dečki kot glavne osebe. Bistvo mladinske književnosti je umetniškost. Izhaja iz avtorjevega doživljanja otroštva (avtor se „vživlja“ v otroštvo). Prevladuje komunikacija med odraslim in otrokom. Tako se mladinska književnost povezuje s književnostjo za odrasle.

3 SODOBNA SLOVENSKA MLADINSKA PROZA

Mladinsko pripovedništvo je med ostalimi zvrstmi brez dvoma najbolj kompleksno, ne le po številu besedil, ampak tudi po raznolikosti vrst. Danes se v teoretičnih opredelitvah pojavlja razmejitev med t. i. iracionalno prozo oz. „pravljicami“ in resničnostno prozo oz. „realističnimi“ zgodbami. Na podlagi teoretičnih izhodišč slovenske in širše evropske literarnovedne tradicije je mogoče med iracionalno oz. neresničnostno prozo uvrstiti:

- a) klasično (umetno) pravljico in povedko (Jože Snoj: *Jutro sveta* (1991));
- b) živalsko pravljico (Svetlana Makarovič: *Veveriček posebne sorte* (1994));
- c) nesmiselnico (Lilijana Praprotnik Zupančič: *Zgodbe in nezgodbe* (1993));
- č) sodobno pravljico in fantastično pripoved (Feri Lainšček: *Vevecirkus Argo* (1996)).

Med realistično oz. resničnostno prozo pa:

- a) pripoved s človeškimi osebami (Desa Muck: *Lažniva Suzi* (1997));
- b) živalsko zgodbo (Branko Hofman: *Ringo potepuh* (1990));

c) avtobiografsko pripoved (Franjo Frančič: *Otroštvo* (1995));

č) zabavno oz. trivialno pripoved (Bogdan Novak: zbirka *Zvesti prijatelji*). (Saksida 2001: 426)

4 REALISTIČNA MLADINSKA PROZA

Janko Kos v *Literarni teoriji* (2001: 139) pojem proze razloži takole: „[I]z lat. *Prorsa oratio* (naravni, goli, neolepšani ali nevezani govor), torej tisto, kar je brez poetične lepote in vrednosti. To pomeni, da proza predstavlja besedilo, ki se od vezane besede – poezije razlikuje po tem, da ni pisana v verzih in je ritmično svobodna.“

Predstavniki t. i. klasične realistične pripovedi so France Bevk, Tone Seliškar in Prežihov Voranc. Do razcveta realistične pripovedi pride po drugi svetovni vojni z naslednjimi avtorji: Anton Ingolič, Pavle Zidar, Ivo Zorman in Branka Jurca. Nadaljevali so Polonca Kovač, Slavko Pregl in Feri Lainšček, ki so vnašali prvine urbanega prostora in časa. V devetdesetih letih v mladinsko realistično prozo vstopi otrok, mladostnik, ki ni idealiziran, prevladovati začne individualni, ne več kolektivni junak, ki je bil značilen za sedemdeseta in osemdeseta leta. Značilni avtorji so Desa Muck, Primož Suhodolčan, Bogdan Novak in Janja Vidmar. (Blažić 2003: 664)

Resničnostna pripoved se tudi slogovno spreminja, saj je v petdesetih in šestdesetih letih letih zanjo značilen knjižni jezik, kasneje pa sleng. (Saksida 2001: 445)

Pojem realistična proza pomeni, da „imajo književna dela, ki jih označuje ta termin, večinoma verjetnostno ali realistično motivacijo“. Nadalje pravi, da v realističnem delu časovni preskok ni mogoč (razen, če je to posebej označeno), menjava književnega prostora mora biti izpeljana v mejah mogočega, osebe niso tipizirane, temveč imajo označene individualne lastnosti. (Haramija 2000: 29)

Dragica Haramija (2006: 285–93) ločuje med krajšo in daljšo realistično prozo.

a) Kratka realistična proza:

- Spominska kratka zgodba. Praviloma ima prvoosebne vsevedne pripovedovalca, ki opisuje časovno in prostorsko bolj ali manj odmaknjene dogodke. Avtor se spominja svojega otroštva, preživetega v idiličnem ruralnem okolju. Zgodba je podana iz perspektive odraslega in govori o otroku, ki je glavni literarni lik, o njegovih prijateljih, starših in vrednotah. Spomini na otroštvo zajemajo vse od smešnih situacij do žalosti in razočaranja. Primer: Tone Partljič: *Hotel sem prijeti sonce* (1981).
- Doživljajska zgodba. Od spominske se loči predvsem po karakterizaciji literarnih likov, ki je v tovrstni zgodbi glede na književni prostor (urbano okolje) in pripovedno perspektivo (opazovanje sodobnega otroka) največkrat posredna (Slavko Pregl: *Priročnik za klatenje* (1977)).
- Detektivska kratka zgodba. Za tovrstno mladinsko literaturo velja, da se bistveno bolj nagiba k pustolovščini kot pa k trdi detektivski zgodbi (vohunska, policijska, gangsterska zgodba). Detektivske zgodbe se ne začnejo z resničnim zločinom, ampak z drobnimi kraji, s pobalinsčinami, s skrivanjem ipd. Detektivi se poglobijo v primere in jih hitro razrešijo, ne podcenjujejo še tako malenkostnega primera, zato jih ljudje spoštujejo. Njihovo delo poteka v domačem kraju (šola, bližnje okolje), preiskavo pa jim skoraj vedno naložijo stranski književni liki (soseskani, učitelji). Primer mladinske kratke detektivske zgodbe je pripoved Gorana Gluvića *Detektiv Zdravc* (2004).

b) Daljša realistična proza:

- Realistična pripoved (povest). Pripoved ali povest je srednje dolgo besedilo, ki se ne razlikuje bistveno od romana ali od dolge novele, zato je nadomestek za te zvrsti ali njihova manj dovršena različica. V novejši književnosti se izraz povest uporablja zlasti za nekatera mladinska pripovedna dela. (Haramija po Kos 2006: 288) Med tovrstna besedila lahko uvrstimo serijo *Anica* (2001–07) pisateljice Dese Muck.
- Realistični roman. Med mladinske realistične romane bi smeli šteti dolga prozna besedila z epsko notranjo formo (kar ustreza Kosovim formalnim določilom romana), ki posegajo v življenja najstnikov. Mladinski roman je tista forma, po kateri posegajo mladostniki v zadnji triadi osnovne šole in v srednji šoli, saj šele v četrtem obdobju bralnega razvoja, tj. v obdobju abstraktne inteligence (od dvanajstega do šestnajstega/sedemnajstega leta), njihov psihični razvoj in količina izkušenj dosežejo nivo zmožnosti razumevanja daljših in zapletenejših književnih del. Mladinski roman

ima dokaj natančno opisan glavni literarni lik, ki je težaven pubertetnik, književni prostor in čas sta natančno določljiva, besedila pa so deloma večplastna, ker mladi bralec sprejema predvsem (zanimivo) zgodbo. Pripovedovalec je prvoosebni, tj. glavni literarni lik, ki je obenem tudi naslovni lik mladinskega romana, in pripoveduje o svojem življenju, kar ustreza težnji romana tematizirati zasebno. Snovno-motivno se kaže mladinski roman na Slovenskem v štirih žanrih, opozoriti pa je treba, da je tudi v mladinski književnosti prisoten žanrski sinkretizem, kot ga za nemladinski sodobni roman utemeljuje Alojzija Zupan Sosič. Primer mladinskega realističnega romana je *Lažniva Suzi* (1997) Dese Muck.

Marjana Kobe v *Pogledih na mladinsko književnost* (1987: 165–79) upošteva leposlovje, ki je v knjižni obliki izšlo na Slovenskem med leti 1970 in 1985, opira pa se na teoretična izhodišča švedskega raziskovalca Göeteja Klingberga, ki mladinsko književnost deli na iracionalno in realistično. V območje realistične mladinske proze uvršča besedila, v katerih je tekstualna resničnost izkustveno preverljiva. Pojem „realizem“ razume kot hotenje piscev, da bi čim bolj avtentično uprizarjali vsakdanjo resničnost otrok in mladine v njihovem realnem okolju. Realizma v mladinski književnosti torej ne smemo zamenjevati z oznako za določeno dobo v literarnozgodovinskem smislu.

Mladinsko leposlovje razdeli v tri modele proznih besedil:

a) V prvi model uvršča besedila, v katerih je glavni literarni lik otrok od najzgodnejšega otroštva do nekako osmega, devetega leta starosti. Pisci se osredotočijo na tipične izseke iz vsakdanjega življenja sodobnega mestnega otroka. Prizorišče dogajanja je varen družinski krog pa tudi širše družbeno okolje: dvorišče, igrišče, vrtec, šola, počitniško okolje. Pripoved praviloma poteka kronološko linearno v obliki kratkih nizajočih zgodb, ki so vsaka zase zaključena (bralna) enota, v celoto pa jih povezuje glavni otroški literarni lik, ki se pogosto pojavi že v naslovu knjige. Osrednji otroški literarni lik je najpogostejše opazovan z vidika odraslega. Pripovedovalec je ponavadi družinski član, ki je v vlogi stranskega lika tudi sam vključen v dogajanje, ter komentira otrokove akcije v okolju in reakcije nanj. Prvoosebno pripoved glavnega lika srečamo

redko. Bralec teh pripovedi je vsaj za kakšno leto starejši od literarnega junaka in tudi bolj izkušen.

b) Naslednjo kategorijo pripovedi nekateri imenujejo „knjige za fante“ in „knjige za dekleta“. Gre za besedila, ki kot sprejemnike predvidevajo bralce med desetim in dvanajstim oz. štirinajstim letom in tematizirajo vsakdanjost sodobne mestne mladine iz višjih razredov osnovne šole. Glavni literarni lik je posameznik, dva prijatelja oz. dve prijateljici ali prijateljska družčina, ki se zbira okrog izrazitejše osrednje osebe. Odraščajoči otrok oz. mladostnik se trga iz družinskih vezi in postopoma odkriva svet, v katerem se potrjuje. V besedilih s kolektivnim literarnim likom gre praviloma za dinamične odnose med člani, ki se skušajo potrditi sami pred seboj in hkrati uveljaviti v družini in pred svetom odraslih. Še bolj dinamično pa se v vseh različicah tega modela, torej tudi v tekstih z eno samo ali dvema glavnima osebama, vzpostavlja odnos mladih s svetom odraslih, ki je lahko naklonjeno razumevajoč ali pa se razvije v prenapetosti in nesporazume. Znotraj tega modela razlikujemo dva tipa pripovedi.

– Prvi tip predstavljajo besedila, ki upovedujejo neproblematično, vedro stran šolske in obšolske vsakdanjosti. Odrasli so ljubeznivi in razumevajoči, mladi protagonisti pa se ločujejo od sveta odraslih po svoji nekonvencionalni drži, ki jo podprejo z uporabo slenga. Neproblematičnost se stopnjuje v tekstih, ki uprizarjajo počitniške dogodivščine. Dogajanje se iz urbanega okolja preseli na deželo, kjer se v mešanih počitniških družčinah medsebojno potrjujejo in kjer se rojevajo prvi erotični vzgibi. V teh besedilih prevladuje tretjeosebna pripoved z menjavanjem avktorialnega in personalnega pripovednega položaja.

– V tekste drugega tipa uvršča pripovedi, v katerih se odnosi med mladimi in odraslimi zaostrijo v kritične krizne situacije. Konflikt s svetom odraslih se praviloma udejanja na dveh ravneh: mladi – šola/zavod in mladi – starši. Značilna je prvoosebna pripoved glavnega literarnega lika, ki omogoča izrazito subjektiven pogled na dogajanje in individualiziran način pripovedovanja, ki ga vzpostavlja tudi raba pogovornega jezika in slenga. Tako jezik glavnih literarnih likov že sam po sebi izraža njihov odnos do sveta, saj nalašč kršijo norme knjižnega jezika in vztrajajo pri pogovornosti urbane mladostne govorice – ta je torej oporečništvu glede na svet odraslih. Konflikti pa se dogajajo tudi v odrasčajočih otrocih samih kot posledica njihovega telesnega in čustvenega zorenja ter iskanja samega sebe in svojega mesta v svetu. Najbolj izrazito se tovrstni konflikti kažejo v liku „outsiderja“ – samotnega posebnega.

c) V tretji model realistične proze so uvrščena obsežnejša besedila, v katerih glavni literarni lik iz sodobnega mestnega okolja, predvsem mladostnice, prerašča svoje osnovnošolsko obdobje in vstopa v svet odraslih ali pa je v ta svet „vržen“ in ga kot dozorevajoči mladostnik med petnajstim in osemnajstim letom odkriva ter samotno išče svojo lastno podobo v njem. Prevladuje prvoosebna pripoved glavnega lika v pogovornem jeziku in slengu, ki sta znak mladostnikove svobode, njegov pravi jaz. Trenja med svetom mladih in svetom odraslih so zaostrena. Določneje je tematizirana mladostnikova stiska v samem sebi. Poudarjeno je socialno in čustveno, ljubezensko zorenje. Pogosta dogajalna shema je izstop glavnega lika, največkrat mladostnice, iz vrstniške družine zaradi ljubezenskega srečanja – odkrivanje partnerja in prve erotične izkušnje – boleča streznitev in nova stopnja zrelosti glavnega mladostniškega lika. Najpogosteje obravnavani problemi so spolnost, nezaželena nosečnost in abortus, iztirjenost, prestopništvo, mamila in alkoholizem. Vzporedno z zahtevnostjo snovi se pisci lotevajo tudi zapletenejših pripovednih postopkov: opuščajo kronološko linearnost s sekanjem časovnih perspektiv, z naglim menjavanjem pripovednih položajev, z retrospektivo, z rabo notranjega monologa in polpremega govora. V ustvarjalnih postopkih se torej približujejo zahtevnosti pisanja „za odrasle“.

5 MLADINSKI ROMAN

Dragica Haramija (2003: 171–72) ugotavlja, da v slovenskem prostoru še nimamo celostne teorije o književnih zvrsteh, vrstah in žanrih v mladinski književnosti, a se v literarnoteoretičnih razpravah o mladinski književnosti vseeno uporablja termin mladinski roman. V svojem prispevku navaja definicijo mladinskega romana, ki jo najdemo v *Lexikonu der Kinder- und Jugendliteratur*: „Roman je običajna označba za veliko pripovedno obliko v prozi. Praviloma prikazuje prepletena zunanja dejanja ter opisuje notranja stanja in razvoje, ki predstavljajo kot individualne usode subjektivno projekcijo pogojev resničnosti. Širina prikazovanja, predvsem pa zahteve po bralčevi sposobnosti recepcije, so vodile k temu, da se je termin roman na področju otroške in mladinske književnosti uveljavljal le v zelo skromni meri.“

5.1 Žanri slovenskega mladinskega realističnega romana

Žanre slovenskega realističnega romana razdeli na avanturistični mladinski roman, ljubezenski mladinski roman, socialno-psihološki mladinski roman in roman „v kavbojkah“ ali jeans roman. (Prav tam, 175–79)

a) Avanturistični mladinski roman. V središču je avantura, v katero se podajo glavni literarni liki. Scenična perspektiva omogoča preglednost in jasnost dogajanja, ki je pogosto slikano bipolarno, pri čemer so lastnosti glavnega literarnega lika izrazito pozitivne, lastnosti drugih književnih oseb pa izrazito negativne. Najpomembnejši element zgodbe je težek problem, ki se izteče v srečen konec. Med avanturistične romane sodi roman Dese Muck *Pod milim nebom* (1993).

b) Ljubezenski mladinski roman. V središču dogajanja je najpogosteje najstnica, redkeje najstnik, ki skozi notranje monologe in svoja dejanja prikazuje prvo ljubezen. Le-ta je s stališča glavnega literarnega lika večna, prava in edina, ko pa zveza dveh mladih zaljubljenecv razpade, so posledice za tistega, ki je bolj zaljubljen oz. si želi nadaljevanje razmerja, skoraj katastrofične. Primer ljubezenskega mladinskega romana je delo Bogdana Novaka *Ninina pesnika dva* (1995).

c) Socialno-psihološki mladinski roman. Gre za različne teme, ki so v šestdesetih letih dvajsetega stoletja doživele detabuizacijo: spolnost, zmotljivost, grde navade odraslih, nasilje. V devetdesetih letih dvajsetega stoletja je sledil drugi val detabuizacije tem, kot so: aids, anoreksija, bulimija, psihične bolezni, rak, homoseksualnost, lezbičnost, spolna zloraba, incest, posilstvo, samomor, smrt, brezposelnost, brezdomstvo, narkomanija, rasizem, neonacizem, ekološke katastrofe ... V ta tip mladinskega romana uvrščamo roman Marjane Moškrič *Ledene magnolije* (2002).

č) Roman v „kavbojkah“ ali jeans roman. Ulrich Plenzdorf v romanu *Novo trpljenje mladega W.* umešča jeans generacijo v zadnjih petdeset let, kot mladostnike s specifičnim pogledom na svet, uporniške, z zanimanjem za (rock) glasbo in skorajda kot upornike brez razloga. V tem tipu mladinskega romana je glavni literarni lik deček, ki se ne znajde v sodobnem svetu, predvsem pa ne prepozna in ne sprejema svoje vloge v njem. Mladostnik je nenehno v sporu z odraslimi, šola mu je odvečna obveznost, glavni življenjski cilji so zabava, eksperimentiranje z drogami in alkoholom, prve

spolne izkušnje, življenjski stil neodgovornost. Med tovrstne romane sodijo *Leteči mački* (1997) Dima Zupana.

6 ZABAVNA OZ. TRIVIALNA LITERATURA

Trivialna književnost se je razvila s pojavom množičnega bralca po uvedbi obveznega šolstva v drugi polovici osemnajstega stoletja. K njenemu širjenju so prispevale tudi nove tiskarske tehnike, ki so pocenile knjigo, naraščanje števila mestnega prebivalstva in z njim povezana uveljavitev meščanskega načina življenja, ki je omogočal več časa za branje (ES, 1999: 345).

Miran Hladnik (1983: 8) navaja in razloži več uporabljenih izrazov za trivialno literaturo: kič (estetsko razvrednotena literatura (19. stoletja)), šund (plaža) (estetsko in moralno razvrednotena literatura), popularna literatura (funkcionalno razvrednotena in množično razširjena literatura), poljudna literatura (estetsko razvrednotena množično razširjena literatura), kolportaža (prava trivialna literatura) (estetsko in funkcionalno razvrednotena množično razširjena literatura).

Trivialna literatura zadovoljuje človeško potrebo po zabavi. V njenem temelju so tri vrste vznemirljivosti: radovednost, napetost in ljubezenska razneženost. Velik del sodobne teorije ima trivialno literaturo za sredstvo manipulacije, pri čemer naj bi bil manipulant vladajoči razred, predmet manipulacije pa množica. (Prav tam, 21)

Namen mladinske literature je ugajati mladostnikom, jih zabavati in potešiti njihovo radovednost. V besedilih je opazna eksplicitna vzgojna težnja. Prevladujoča žanra sta ljubezenski in pustolovski roman. Hladnik pravi, da se zgodovina trivialne literature začne ravno z mladinskimi knjigami. (Prav tam, 74)

Trivialna mladinska književnost je podobna ostali trivialni književnosti, saj je, npr. mladinska pustolovka tako v klišeiziranosti dogajanja kot v oblikovanosti likov in

posebne ideologije kot ozadja besedila primerljiva z nemladinsko. Hkrati pa se mladinska trivialna književnost loči od ostale trivialne književnosti po naslednjih lastnostih: otrok kot nosilec dogajanja, odsotnost nekaterih žanrov (erotični roman), posebnosti recepcije (otrokova identifikacija z odraslim in odraščanje). Trivialna mladinska književnost se od nemladinske razlikuje tudi po svoji vlogi v bralnem razvoju. (Saksida 1994: 212)

Osrednja značilnost trivialne literature izhaja iz razmerja med motiviko in tematiko: bogata motivika v trivialnem besedilu ni tematsko nadgrajena, tako ostaja besedilo predvsem na ravni snovno-materialnih sestavin, tematika pa je prekomerno zožena in predvidljiva. (Prav tam, 220)

Formalne značilnosti, ki uvrščajo mladinska besedila v trivialno književnost, so: platnice z ilustracijo, vezano na pomembnejši dogodek v besedilu, isti tip črk (avtor/naslov/zbirka), nepopoln povzetek zgodbe in namig na zanimivost dogodivščine na hrbtni strani knjige. Potek dogajanja, osebe, prostor in čas so oblikovani na podlagi razvidnega klišeja. Dogajanje je razdeljeno na štiri loke:

- uvod,
- prva omemba za pustolovščino pomembnega kraja,
- prve pustolovščine, povezane s skrivnostnim krajem,
- razrešitev skrivnosti in (srečen) konec.

Osebe se delijo na aktivne (otroci in odrasli = nasprotniki) in pasivne (ostali). Glavne osebe so otroci (eden od njih je vedno „vodja“ skupine), označuje jih neustrašnost, iznajdljivost in premetenost. Otroške stranske osebe so jim karakterni neenakovredne. Aktivne odrasle osebe so praviloma kriminalci (prevaranti, tatovi, tihotapci), določa jih grobost in okrutnost. Ostale osebe za dogajanje niso bistvene. Kraj in čas pripovedi sta praviloma eksotična. Pustolovščine se godijo med počitnicami, ko otroci nimajo obveznosti v šoli. (Prav tam, 222–29)

7 DEKLIŠKA LITERATURA

Zametki dekliške literature segajo v leto 1744, ko je z Newberyjevo izdajo *A Little Pretty Pocket Book* prišla do izraza težnja po naslavljanju otroških bralcev različno po spolu. V tej izdaji še ne gre za vsebinsko prerazdelitev tematskih sklopov med dekliškimi in deškimi bralci niti za posledično cepitev žanrsko zastavljenih konceptov ubesedovanja in približevanja družbenega videnja stvarnosti dekliškemu in deškemu občinstvu; to je prinesel šele razmah kolonizacije in razcvet industrializacije v naslednjem stoletju. K nam je pojav dekliške literature prinesla in počasi vkoreninila novejša prevedena anglosaksonska otroška književnost. (Burcar 2002: 22)

Maja Šimaga (2003: 39) je po Deborah O' Keffe analizirala spremembe v reprezentacijah literarnih junakinj dekliške literature. Dekliški liki naj bi se iz pasivnih, odvisnih in krhkih deklet devetnajstega stoletja spremenili v aktivne, samozavestne in samoiniciativne sodobne junakinje. Še vedno pa najdemo v popularnih serijah stare stereotipe o dekliški muhavosti, flirtavosti, bojazljivosti in neumnosti.

Konec dvajsetega stoletja prinese junakinje, ki so postavljene v realistične situacije in ne podlegajo stereotipom o krhki deklici, potrebni nadzora in podpore. Te junakinje so večplastne, ne odrekajo se svojemu jazu, verjamejo vase in v svoje vrednote, ne bojijo se upirati družbenemu redu. Po eni strani je to rezultat sprememb v družbeni vlogi ženske, po drugi pa posledica vdora tabujskih tem in žanrskih mešanic v mladinsko literaturo, kar omogoča ubesedovanje vseh aspektov odraščanja sodobne mladine. (Prav tam, 42)

8 BRALNI RAZVOJ

Metka Kordigel Aberšek je v članku *Bralni razvoj, vrste branja in tipologija bralcev* (1990–91) predstavila posamezne faze bralnega razvoja. Termin bralni razvoj uporablja kot analogijo na emocionalni, socialni in kognitivni razvoj. Poudarila je, da je otrokov

bralni razvoj odvisen od njegove osebne zrelosti in socialnega okolja, v katerem odrasča. Tako nekateri otroci ta razvoj prehitevajo, nekateri pa za njim zaostajajo.

Fazo bralnega razvoja otrok med devetim in enajstim oz. dvanajstim letom starosti (po Charlotte Bühler) imenuje Robinzonova doba. V tej dobi otrok sega po knjigah, ki upovedujejo resnične dogodke, potopisih, pustolovskih zgodbah in zgodbah iz šolskega okolja, v katerih nastopajo osebe z junaškim značajem, pametne, praktične in iznajdljive.

Za otroke, stare deset/enajst let, je značilno, da so do okolice izredno kritični, vendar pa večina še vedno naivno verjame temu, kar je zapisano v knjigah. Knjige, po katerih posega, so polne napetih dogodkov, tako da jih otrok kar „požira“ in o prebranem le malo razmišlja.

Večina v tem času bere zato, ker si želi nabrati novih informacij, pa tudi zato, ker si želi skrajšati čas in se sprostiti po napornem vsakdanjiku. K branju jih vodi tudi želja po tem, da bi čim prej odrasli, saj biti odrasel zanje pomeni biti svoboden, neomejen v svetu dogodivščin in pustolovščin.

Bralec te starosti najraje posega po pustolovskih zgodbah, v katerih je osrednja oseba junak, ki vedno doseže svoj cilj. Z njim se poistoveti, literarna oseba mu vliva upanje, da bo tudi sam v realnem svetu uspešen.

Okoli dvanajstega leta poseže po stripu za odrasle. Značilno za strip je, da v njem nastopa bister in fizično močan junak, ki premaga vse zlobneže in zločince. Mladostniki, ki so pred stripom malo brali, se ga še dolgo ne naveličajo, ko pa se ga, posežejo po trivialni literaturi. Del mladostnikov, večinoma tisti, katerim so v otroštvu starši veliko brali in so kasneje tudi sami radi brali, pa se čez določen čas spet vrne k mladinski literaturi. Knjige, ki ga pritegnejo, prebere tudi večkrat.

V tem obdobju posega tudi po mladinskih časopisih in bogato ilustriranih enciklopedijah, zanimajo ga knjige o življenju v prejšnjih časih, o tujih kulturah, o osvajanju vesolja, v roke vzame poljudne izdaje iz sveta tehnike in znanosti, zanj je zanimiva tudi t. i. umetniškopoučna proza.

Naslednja faza bralnega razvoja otrok med dvanajstim in petnajstim letom je junaška doba. To obdobje bralnega razvoja sovpada z razvojnim obdobjem pubertete. V tem obdobju mladostnik veliko razmišlja o moralnih problemih. Njegov odnos do avtoritet se spremeni: če se je še pred kratkim z učitelji in s starši povsem identificiral, sedaj odklanja vsak njihov nasvet in vsako skrb, ki jo izrazijo. Močan vpliv nanj imajo vrstniki. Vzore išče med športniki in glasbeniki.

V puberteti mladostnik išče svojo identiteto: išče samega sebe, svoj lastni jaz in pravo pot v življenju. Razmišlja o svojih čustvih, hotenjih in mislih. Do sebe je zelo kritičen, s svojim videzom je pogosto nezadovoljen. V občutenju samega sebe je labilen: včasih je s seboj in s svojim življenjem zadovoljen, včasih pa se mu zdi, da ne bo zmožel naprej.

V tem obdobju bere dela, ki tematizirajo problem posameznika v družbi, njegov spopad z družbo in prvo ljubezensko čustvo. Odpirati se mu začne literatura za odrasle. Usode literarnih oseb intenzivno podoživlja in jih primerja s svojimi doživetji. Ni nujno, da se s književnimi osebami identificira, do njih se zna kritično distancirati.

V tem obdobju mladi bralec bere dnevno časopisje in revije, vendar le posamezne razdelke, posega tudi po strokovnih besedilih sicer omejenih predmetnih področij.

To je čas, ko se formirajo posebne skupine bralcev:

- a) tisti, ki ne berejo;
- b) tisti, ki berejo le trivialno oz. manj zahtevno literaturo;
- c) tisti, ki posegajo po zahtevnejši literaturi.

9 KOMIČNA PERSPEKTIVA

Matjaž Kmecl v članku *Tragično in komično v mladinski književnosti* (1997) pravi, da najsplošnejše in najrazumljivejše pa tudi najpreprostejše razumevanje komičnega temelji na recepcijskem razpoloženju, ki ga branje povzroči v bralcu. To je sproščeno, zabavno, lahko celo naduto, privoščljivo in samozavestno.

Dragica Haramija (1997) pa opozarja, da različni literarni teoretiki ločujejo med humorjem in komiko. Pri nas se izraza uporabljata skoraj sinonimno, poleg njiju se uporablja tudi izraz smešnost. Avtorica iz različnih definicij komičnosti izpelje nekaj skupnih ugotovitev, na osnovi le-teh pa novo definicijo komike, ki upošteva tudi posebnosti mladinske književnosti: „Komično je tisto, kar zbuja smeh zaradi neskladja med videzom in resnico, to neskladje pa se kaže ob nepričakovanih dogodkih, jezikovnih deviacijah, nenaravnem vedenju literarnega lika, v nasprotju opisanega in resničnosti ter v pretiravanju.“ (Prav tam, 82)

Dojemanje komičnega v mladinski književnosti je odvisno od bralčeve starosti in okoliščin, kot so: realni čas, splošni kulturni nivo družbe in socialni status bralca. V nadaljevanju pravi, da humor v mladinski književnosti pogosto izvira iz pisateljevega načina izražanja, iz opisovanja literarnih likov in dogodkov. Pisatelj zbuja smeh na različne načine: s pregovori, s presenečenji, z neverjetnostmi, s hiperboličnimi slikami, z naivnostjo, s komentarji in še čim.

10 KNJIŽNA ILUSTRACIJA

Pojem knjižna ilustracija pomeni umetniški okras knjige s slikami, ki dopolnjujejo besedilo. V nasprotju z risanimi in s slikanimi podobami v iluminiranih rokopisih (miniaturno oz. knjižno slikarstvo) so se z izumom tiska sredi petnajstega stoletja kot predloge za ilustracije začele uporabljati grafične tehnike, najprej lesorez, zlasti od sedemnajstega stoletja dalje bakrorez in v devetnajstem stoletju litografija, v dvajsetem stoletju pa so iznajdbe novih tiskarskih postopkov in materialov omogočile kvaliteten

prenos različnih risarskih in slikarskih tehnik na papir (monotipija, gvaš, akvarel, olje). Poleg verskih knjig, zlasti *Biblije*, so od renesanse in baroka dalje ilustrirali tudi posvetna leposlovna in znanstvena dela, od devetnajstega stoletja se razvijata revijalna in časopisna ilustracija, v dvajsetem stoletju še posebej otroška in mladinska knjižna ilustracija. (ES, 1991: 148)

Ilustracije v knjigi so posebna likovna zvrst. Ustvarjajo jih knjižni ilustratorji. Pojem pomeni sleherno likovno upodobitev, ki nazorno dopolnjuje besedilo. Gre za obliko sporočanja, kjer je v ospredju vizualna podoba. Bistvo ilustracije je v povezanosti z vsebino knjige in razlaga vsebine z ilustracijami. Pomembno je, da ilustrator s svojimi ilustracijami ne zatre ideje literarnega dela. Ilustracija se s književnim besedilom dopolnjuje, kljub temu ohranita besedilo in ilustracija vsak svojo umetniško vrednost, skupaj pa dajeta celoto. (Pregl Kobe 1998: 5–6)

Za mladega bralca je ilustracija pogosto prvi stik z umetnostjo, zato je nujno, da je kvalitetna.

11 MOTIV, TEMA, LITERARNA OSEBA

11.1 Motiv

„Izraz za motiv v literarnem delu prihaja iz latinskega glagola „movêre“ in prvotno pomeni gibajoče se, gibalno, nagib ali tudi gibajočo silo.“ (Kos 1996: 80)

Motivi so vsebinske enote v besedni umetnosti, sestavljene večidel iz snovno-materialnih prvin, ki se povezujejo med seboj v večje predmetne sklope. Motivi so lahko predmeti, liki, situacije, osebe, dogodki. Bistvena značilnost motiva je ta, da se lahko isti lik ali situacija ponavlja v spremenjeni podobi iz dela v delo.

Medtem ko snov začutimo kot posplošenost, zaživijo motivi v predstavi oprijemljivo, določno, enkratno, tudi dinamično, kot gibanje. „Motiv je torej del snovi, oblikovan v poseben, značilen, človeško pomenljiv in ponovljiv položaj [...].“ (Kmecl 1996: 156)

Motiv je lahko zelo droben, lahko pa zajame celoten tekst. V krajših besedilih (lirske pesmi, kratke zgodbe, novele, črtice ...) je pogosto en sam, v daljših besedilih (epi, drame, daljše novele in romani) pa je motivov ponavadi več.

Razlikujemo med osrednjim (glavnim) motivom, tj. tistim motivom, ki je najpomembnejši za razumevanje besedila, in stranskimi, manj pomembnimi motivi.

Pogosto se namesto izraza motiv uporablja izraz zgodbena stalnica.

11.2 Tema

„Izraz prihaja iz grškega glagola „títhemí“, prvotno je pomenil torej to, kar je „postavljeno“. V širšem smislu označuje še danes tisto, kar je postavljeno pred piščega kot njegova naloga ali „predmet“, o katerem naj piše.“ (Kos 1996: 83)

Tema se tvori pretežno iz idejno-racionalnih in afektivno-emocionalnih elementov, zato je v primerjavi z motivom bolj „idejna“, „idealna“, „duhovna“, abstraktna. Ker jo sestavljata dve vrsti prvin, so teme različne. Kadar prevladujejo idejno-racionalne sestavine, ki so med seboj povezane, govorimo o ideji. Kadar se v temo združijo idejno-racionalne in afektivno-emocionalne prvine, ki niso zgoščene v jasen nauk, gre za problem, perspektivo na vrsto življenjskih vprašanj. Če temo sestavljajo predvsem afektivno-emocionalni elementi, govorimo o temi kot o nečem iracionalnem. Pojavljajo se tudi atematska besedila, ta ne vsebujejo nobene idejno-čustvene enote. Tema tovrstnih besedil je zanikanje teme.

V krajših tekstih, zlasti lirskih, je tema praviloma ena sama. V obsežnejših besedilih (epi, romani ...) je mogoča kombinacija dveh ali več tem. V tem primeru se posamezne teme združujejo v skupno nadtemo.

Pogosto se pojavlja termin „osrednja“, „poglavitna“ tema. Ta predstavlja snov, ki je tehtnejša od drugih snovi v tekstu; gre za snov, ki je nosilec miselnega sporočila in je zato idejno opredeljena. (Kmecl 1996: 158–160)

Sodobna mladinska književnost se od tradicionalne mladinske književnosti razlikuje tudi v tem, da je v moderni književnosti prisotnih več tem, medtem ko v tradicionalni prevladuje ena sama. Osrednje teme sodobnih realističnih besedil so odraščanje in t. i. tabujske teme (smrt, spolnost, alkoholizem ...), pogosta je motivika prijateljstva, ljubezni, ljubosumja, pustolovščine, kriminala, nasilja, bega od doma ...

11.3 Literarna oseba

Literarne/književne osebe pogosto imenujemo junaki. Gre za mehaničen prenos iz klasicistične poetike, po kateri je bil lahko osrednja književna oseba le boljši človek, heroj, mitični junak iz davne preteklosti, pri starih Grkih pogosto potomec zveze med božjim in človeškim bitjem. Literarne osebe današnje književnosti pa so zvečine daleč od junaštva.

Matjaž Kmecl (1996: 209) definira literarno osebo kot „oseb[o], ki jo kot živo govorno ustvari pisatelj“.

Razlikuje med glavnimi in stranskimi književnimi osebami. Glavne osebe so tiste, ki so tehtnejše za besedilo, stranske pa nas zanimajo le toliko, kolikor vplivajo na življenje in delovanje glavnih oseb.

Ločuje tudi „pozitivne“ od „negativnih“ oseb. „Negativne“ so tiste, katerih vedenje je v nasprotju z moralnimi normami (izdajalsko, nasilno, zahrbtno ...). Te niso „identifikacijski objekti“, saj se bralec z njimi ne enači, ampak „navija“ za „pozitivne“ osebe.

V sodobni realistični prozi srečamo vrsto junakov, ki niso moralno nadpovprečni, pa se bralec kljub temu identificira z njimi, saj delujejo prepričljivo in simpatično, kljub temu da imajo vrsto negativnih lastnosti.

Da bi bralec med posameznimi osebami razločeval, je treba književne osebe označiti oz. karakterizirati. Karakterizacija je opredeljevanje književnih oseb glede na njihove posebnosti, v ožjem pomenu glede na njihov značaj. Vsaka književna oseba ni značajske razvidna, zlasti če je to stranska oseba, če ni psihološko motivirana ...

Pri neposredni karakterizaciji pisatelj navede oz. opiše lastnosti književnih oseb. Pri posredni karakterizaciji pa lahko bralec iz besedila razbere značaj in si tako sam ustvari vtis o književnih osebah.

12 DESA MUCK

12.1 Biografija

Desa Muck se je rodila 29. avgusta 1955 v Ljubljani. Po nedokončani srednji šoli se je zaposlila kot varuška predšolskih otrok z motnjami v razvoju. Po letu 1982 je začela nastopati v reklamah, filmih in televizijskih oddajah. Napisala je okrog sto ljubezenskih zgodb za Anteno, sodelovala je s Pisanim listom, bila je urednica najstniške revije Firbec. Ima status svobodne umetnice. Leta 1988 je dobila literarno nagrado za mladinsko radijsko igro *Kdo je ubil zmaja*, leta 1992 pa za mladinsko radijsko igro *Radijski škrat Lojze*. Leta 1998 je za knjigo *Lažniva Suzi* prejela nagrado večernica za najboljše slovensko mladinsko literarno delo v letu 1997, leta 2002 pa Levstikovo

nagrado za zbirko *Anica*, za katero je prejela tudi častno plaketo IBBY. Piše tudi prozo in dramatiko za odrasle, dramatiko za najstnike in filmske scenarije za otroke in odrasle. Večkrat je bil ponatisnjen učbenik *Prvi koraki v ekologijo*, ki ga je napisala v soavtorstvu z Mojco Furlan. Mladinska dela Dese Muck so prevedena v hrvaški in nemški jezik. Odlomek iz dela *Blazno resno zadeti* je uvrščen v angleško antologijo iz leta 2004 (ponatis 2007) z naslovom *Tales Growing Up into Secrets (Seriously Stoned)*, odlomek iz dela *Lažniva Suzi* pa v hrvaško antologijo sodobne slovenske mladinske književnosti z naslovom *Priče izrasle u tajne* (2006). Leta 2007 je izšla dvojezična knjiga (besedilo v slovenščini in angleščini) *Kokoš velikanka/The giant hen*.

12.2 Bibliografija mladinskih del

1993

Pod milim nebom. Celovec: Mohorjeva založba (Zbirka Pingvin; 1). Ponatisa: Celovec: Mohorjeva založba, 1996; Ljubljana: Intelego, 2005.

Blazno resno o seksu: knjiga namigov za najstnike. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ponatisa: Ljubljana: Mladinska knjiga, 1994, 1998.

1995

Blazno resno popolni: knjiga namigov za najstniški bonton, uporabna tudi v našem osončju. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Hči lune. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Knjigožer). Ponatisa: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001, 2005.

1996

Blazno resno zadeti. Ljubljana: Mladinska knjiga. Avtor dodatnega besedila: Borut Kožuh. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.

Kremplin. Celovec, Ljubljana, Dunaj: Mohorjeva založba. Ponatis: Ljubljana: DZS, 2005.

1997

Lažniva Suzi. Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Knjigožer). Ponatisa: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001, 2006.

1998

Fonton: priročnik telefoniranja za mularijo. Ljubljana: Telekom.

Blazno resno slavni. Ljubljana: Mladinska knjiga.

2000

Blazno resno o šoli. Ljubljana: Mladinska knjiga.

2001

Anica in materinski dan. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.

Anica in grozovitež. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga (Zbirka Domače branje Knjiga pred nosom), 2008.

Anica in zajček. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Leta 2005 je bil pri Mladinski knjigi izdan tudi istoimenski zvočni CD, pripoveduje Desa Muck.

Čudež v operi. Ljubljana: Rokus. Ilustracije: Rajko Blaško.

Sama doma. Ljubljana: Mladinska knjiga (Knjižnica Sinjega galeba; 307).

2002

Anica in Jakob. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. Leta 2006 je bil posnet istoimenski zvočni CD, pripoveduje Desa Muck.

Anica in športni dan. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006.

Kakšne barve je svet. Celovec: Mohorjeva založba. Ilustrirala Branka Schwarz.

2003

Anica in velike skrbi. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.

2004

Anica in počitnice. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. Leta 2006 je bil posnet istoimenski zvočni CD, pripoveduje Desa Muck.

Anica in velika skrivnost. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. Leta 2005 je bil posnet istoimenski zvočni CD, pripoveduje Desa Muck.

2005

Anica in prva ljubezen. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006.

2007

Anica in skrivnostna maska. Ljubljana: Mladinska knjiga. Ilustrirala Ana Košir. Ponatis: Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008.

Kokoš velikanka/The giant hen. Ljubljana: Sodobnost International (Zbirka Spominčice/Forget-me-nots). Ilustrirala Polona Kunaver Ličen in David Ličen.

13 ANALIZA BESEDIL

13.1 Realistične pripovedi

Med realistične pripovedi (povesti) sodi serija besedil, znana pod naslovom *Anica*. Po Igorju Saksidi jo lahko uvrstimo med pripovedi s človeškimi osebami, po Marjani Kobe pa jo uvrščamo v prvi model, tj. model literarnih besedil, v katerih je glavni literarni lik otrok v obdobju od najzgodnejšega otroštva do osmega/devetega leta starosti.

Gre za tip ilustriranih knjig, oblikovno prilagojenih bralcem v začetnem bralnem obdobju (prvo triletnje osnovne šole), saj je izbrana velika, razločna pisava, ilustracije so barvne, na posamezni strani pa je največ sedemnajst vrstic besedila. Avtorica ilustracij v celotni seriji je Ana Košir, ki je v likovnem delu knjig ustvarila prepoznaven lik Anice in drugih književnih oseb. Serija je začela izhajati leta 2001, izdanih je bilo deset knjig. Vsaka od pripovedi je zaključena zgodba. V akciji Moja najljubša knjiga je bila izbrana za tisto zbirko knjig, ki je med mladimi bralci najbolj priljubljena.

V pripovedih natančneje spoznamo družino Pivnik, ki živi v Mlekarski ulici 9. Poleg Anice jo sestavljajo mama, oče in sestra Mojca. Spoznamo tudi Aničino babico, prijatelja Jakoba in njegovo družino (očeta in babico, mame nima več) ter Aničini prijateljici Helenco in Metko. Spoznamo teto Mici in strica Marjana, sestrične Vero, Nežo in Renatko ter staro mamó, ki živijo na kmetiji. Tam Anica med počitnicami preživi nekaj dni in spozna Blaža, v katerega se zaljubi. V eni od pripovedi spoznamo Aničino sošolko Marico, v drugi nasilnega Brenclja. Poleg njih v pripovedih nastopajo še policista, učiteljica, veterinar, hčeri mamine prijateljice Sabine Katja in Maša, zdravnik, Maričina mama in bratje, prodajalka in sosed Franci, ki pa so predstavljeni le bežno.

Glavni literarni liki, ki se pojavljajo skozi vsa dela, so: Anica, njena starša, sestra Mojca, Jakob ter njegov oče in njegova babica. Ti so precej natančno opisani, predvsem glavna junakinja, ki je dobrosrčna, iskrena deklica, ki svojih prijateljev nikoli ne pusti na cedilu.

Pisateljica je v pripovedih o Anici obravnavala resničnostne situacije, v kakršnih se mladi bralci pogosto znajdejo: od prve zaljubljenosti do spopadanja s strahom, z žalostjo, z nasiljem ... Opisuje predvsem odnose med Anico in Mojco, Anico in mamó ter Anico in Jakobom. Preko pogovorov med Anico in njeno mamó je predstavljeno pozitivno ravnanje v določenih situacijah. Na prvo mesto avtorica postavlja iskrenost, resnico in zaupanje. Mogoče je trditi, da je celotna serija vzgojna.

13.1.1 Anica in materinski dan (2001)

Prvo delo iz serije o Anici najprej natančneje predstavi književne like, nato se razvije naslovna tema.

Nekaj dni pred materinskim dnem so se v Aničinem razredu pogovarjali o mamah. Učiteljica je učencem razložila, zakaj praznujemo materinski dan. Anica je začutila, da je mama nekaj najpomembnejšega na svetu. Ko je učiteljica rekla, da bodo za ta praznik

priredili proslavo in izdelali darila, se je vznemirila. Pomislila je, da broška ni dovolj bogato darilo za njeno mamo in da si zasluži kaj boljšega, npr. kristalne kozarce, ki jih je Anica že nekaj časa občudovala v bližnji samopostrežni trgovini.

Ko sta se z Jakobom vračala iz šole, je želela spregovoriti o materinskem dnevu, a se je spomnila, da je Jakobu mama umrla, zato je bila tiho. Navsezadnje je to temo odprl Jakob, ko je dejal, da bo njihov razred delal vazice. On bo svojo podaril babici. Govorila sta o tem, da si mame zaslužijo lepša darila, kot so tista, ki jih otroci izdelajo sami, in da se spodobi, da daš mami za materinski dan kaj dražjega, da pospraviš stanovanje in da skuhaš kosilo. Anica je imela premalo denarja, zato ji je Jakob ponudil svoje prihranke in pomoč.

Doma je opazovala mamo pri delu in ji ponujala pomoč, vendar mama njene pomoči ni sprejela. Anici se je zdela prava junakinja. Ko je opazovala očeta, ki je dremal na kavču in čakal na kosilo, je pomislila, da je dobro, da ona ne bo nikoli oče. Pomislila je tudi na to, da ga bo prosila za denar za mamino darilo, a je čakala na pravi trenutek.

Mojca se je pohvalila, da bo mami kupila srebrn obesek. Anica je postala žalostna, saj ni imela denarja. Trdno se je odločila, da ga bo dobila. Po kosilu je zanj prosila očeta. Dal ji je tisočaka in predlagal, naj mami kupi rože. Ker je imela mama že veliko rož, se Anici niso zdele primerno darilo. Od očeta je poskušala dobiti še več denarja, vendar zaman. Popoldne je na obisk prišla babica. Anici je po krajšem prepričevanju tudi od nje uspelo dobiti tisočaka.

Naslednji dan sta šla z Jakobom v trgovino po kristalne kozarce, a sta kmalu ugotovila, da imata zanje premalo denarja, zato sta kupila en kristalni kozarec, parfum in čokolado. Odhitela sta domov. Anica je skrila parfum in čokolado pod blazino, kozarec pa med plišaste igrače. Zvečer je zadovoljna zaspala.

Zjutraj, ko se je zbudila, je začutila, da je nekaj narobe. Vsa soba je smrdela po gnilih vijolicah. Ugotovila je, da se je parfum razlil, čokolada pa se je stopila, saj je celo noč

ležala na njej. Na stežaj je odprla balkonska vrata in z odejo prekrila madež na postelji. Zatem je v sobo vstopila mama. Bila je presenečena, ker je Anica že vstala. Zaznala je smrad, pomislila na sosedov kompost in odšla iz sobe. Anici je šlo na jok, vendar se je tolažila z mislijo, da bo mami podarila najlepši kozarec na svetu.

Anica in Jakob sta hitela iz šole, saj sta imela le malo časa, preden se bo Aničina družina vrnila domov. Anica je prinesla kristalni kozarec, da ga bo zavila v papir z božičnim motivom, vendar se Jakobu to ni zdelo primerno. Predlagal je, da ga odnese v cvetličarno, kjer ga bodo zavili tako, kot se spodobi. Medtem je Anica skuhala juho. Pri vratih je pozvonilo. Bil je Jakob z raztrganimi hlačami in rdečimi očmi. Opravičil se je Anici, ker je razbil kozarec, ko je hitel, da bi bil čim prej nazaj. Potolažila ga je, da ji ostane še darilo, ki ga je izdelala v šoli, kosilo in pospravljeno stanovanje.

Ko je mama vstopila skozi vrata, je vprašala, kaj tako lepo diši. Anica je navdušeno povedala, da je za materinski dan skuhala kosilo. Mama je opazila tudi, da je stanovanje pospravljeno. Tega je bila zares vesela. Tudi oče jo je pohvalil in pobožal. Mojca se je počutila odrinjeno. Povedala je, da je v šoli dobila petico, da sta tudi njo pohvalila.

Ko so sedli k mizi, je Anica začela prinašati jedi. Juha je bila pregosta, krompir pretrd, piščanec premalo pečen. Mama jo je potolažila in razložila, kako se jedi pravilno pripravijo. Ker nikoli ni dovolila, da bi ji Anica pomagala pri kuhanju, se je Anica lahko učila le od daleč. Starša sta pohvalila grah, a je bil iz pločevinke. Vsi so se začeli smejati. Anici je bilo hudo pri srcu. Mama se ji je opravičila in rekla, da že dolgo ni bila tako vesela. To jo je pomirilo. Prinesla je še sladoled, ki je bil že stopljen, a so ga kljub temu pojedli.

Nato so odšli v šolo na proslavo. Po nastopu je Anica mami podarila darilo, ki ga je izdelala zanjo. Oče je vse povabil v gostilno na večerjo. Tam sta starša pripovedovala zgodbe o Mojčinem in Aničinem rojstvu in otroštvu.

Ko je mama zvečer prišla k Anici ugasnit luč, je rekla, da so darila, ki jih izdelamo sami, lepša in veliko več vredna kot kupljena. Anici se je to zdelo čudno. Odločila se je, da bo o parfumu, čokoladi in kozarcu zaenkrat raje molčala.

13.1.2 Anica in grozovitež (2001)

Besedilo tematizira strah, ko otrok prvič ostane sam doma, nič manj pomemben pa ni niti motiv sestrške ljubezni oz. izkazovanja te ljubezni.

Veliko ljudi pravi, da sta si Anica in Mojca podobni, sami pa ne najdeta nobene podobnosti. Za Mojco Anica ne najde niti ene dobre značajske lastnosti, zdi se ji zoprna, skopa, jezikava in lažniva.

Nekega dne je bila Aničina družina na obisku pri mamini prijateljici Sabini. Tedaj je Anica doživela nekaj, kar jo je pretreslo. Sabinini hčeri Maša in Katja se zelo dobro razumeta, imata se radi in to tudi pokažeta. Anica je bila prepričana, da jo Mojca sovraži, ker ni nikoli tako ljubezniva z njo, kot je Katja z Mašo. Mama ji je rekla, da je tako zato, ker Mojca od njenega rojstva naprej ni več edinka.

Čez nekaj dni je mama dobila vstopnici za koncert. Zdelo se ji je, da sta hčerki že dovolj odrasli, da lahko nekaj ur preživita sami doma. Skuhala jima je večerjo, pripravila pižami, ju opozorila na to, kaj smeta in česa ne, napisala jima je tudi telefonske številke babice, reševalcev, policistov in gasilcev.

Ko sta starša odšla, je Mojca izkoristila priložnost in brala ljubezenski roman. Anica se je zavedala, da lahko počne, kar hoče, ne da bi kogar koli vprašala za dovoljenje. Ta občutek jo je prestrašil, počutila se je osamljeno, zato je poklicala babico. Babica se je razburila, ker sta ju starša pustila sami doma. V tistem trenutku je vstopila Mojca, vzela telefonsko slušalko Anici iz rok in babico na hitro odslovila. Poleg nje se je Anica spet počutila varno. Mojca je vzela lonec z večerjo in ga izpraznila v stranišče, prinesla

sladoled in stekla v sobo po čips in videokaseto. Anici je obljubila, da bosta noro uživali. Ko ji je povedala, da bosta gledali grozljivko, je imela Anica slabo vest, saj jima je mama posebej naročila, katere filme lahko gledata in katerih ne smeta, čeprav si je po drugi strani silno želela ogledati grozljivko.

Anico je že na začetku filma postalo strah, zatisnila si je oči in pri tem umazala preprogo s sladoledom in čipsom. Mojca se je razburila, saj bosta mama in oče takoj vedela, da sta jedli sladoled. Ko se je Anica odpravila po sesalnik, jo je spet postalo strah. Vrnila se je k Mojci v dnevno sobo, mašila si je ušesa in gledala na vrt. Zunaj je opazila senco. Bliskalo se je in grmelo, nato je zmanjkalo elektrike. Tedaj se je prestrašila tudi Mojca. Stisnili sta se druga k drugi in molčali. Anica ji je povedala, da je videla senco, a ji Mojca ni verjela. Nato se je vrnila elektrika. Mojca se je odpravila pred televizor. Zunaj je nekaj zaropotalo. Ugasnili sta televizor in luči po stanovanju, zlezli pod mizo in obsedeli. Čez čas sta se začeli prepričevati, da sta se najbrž zmotili. Nato je pozvonilo. Odplazili sta se do vhodnih vrat. Anica je skozi odprtino za pisma videla ogromnega moškega. Bil je ves v črnem. Otrpnili sta. Ko sta slišali korake, ki so se oddaljevali, je Anica Mojci opisala grozoviteža. Govorili sta o tem, kaj vse bi se lahko zgodilo, ker sta ju starša pustila sami doma. Tedaj sta zaslišali papagajevo vreščanje. Tako zelo sta se prestrašili, da sta poklicali policijo. Povedali sta, da sta sami doma in da poskuša nekdo vdreti v hišo. Po navodilu policista, naj se skrijeta v najbolj varen prostor in mirujeta, sta se zavlekli v kot za straniščno školjko in se objeli. V strahu, da ne bosta preživeli noči, sta si izpovedali ljubezen in si obljubili, da ne bosta več tako zopni druga do druge, če preživita.

Ko sta prišla policista, sta rekli, da sumita, da je vlomilec umoril papagaja in da se še vedno skriva v hiši. Policista sta preiskala hišo in pojasnila, da ni nihče vlomil. Tedaj sta vstopila zaskrbljena starša. Povedali so jima, kaj se je zgodilo. Ko je policijski avto odpeljal, je zazvonil telefon. Anica se je oglasila in na drugi strani zaslišala babičin glas. Ta ji je povedala, da ju je prišla pogledat, ko je zmanjkalo elektrike. Anica jo je povprašala o maski, ki naj bi jo nosila, babica pa je rekla, da je nosila le staro dežno pelerino s kapuco. Na dan so prišli sladoled, čips in grozljivka. Deklici sta morali počistiti preprogo. Medtem sta se z mamo pogovarjali o tem, da zaupanja ne smemo

izkoristiti. Mama je bila žalostna, saj je od Mojce, ki je starejša, pričakovala več odgovornosti. Anica jo je zagovarjala, Mojca pa ji je bila za to hvaležna.

Ko je Anica udobno ležala v svoji postelji, je plišastim igračam obljubila, da jih bo čuvala, kot je Mojca njo, in zaspala.

13.1.3 Anica in zajček (2001)

V tem delu se Desa Muck dotakne občutljive teme smrti. Ker otroci smrt težko razumejo, prikaže smrt hišnega ljubljence, ta pa Anici pomaga razumeti človeško smrt.

Anica si je zelo želela zajčka. Že večkrat je prosila mamo, naj ji ga kupi, a je mama menila, da je z njim veliko dela pa še hrana veliko stane, zato ji ga ni kupila. Nekega dne pa jo je Anici le uspelo prepričati, vendar je morala obljubiti, da bo sama skrbela zanj, mu čistila kletko in dajala hrano. Mojca se je ponudila, da ji bo pomagala, a je Anica njeno pomoč zavrnila, saj se je bala, da bo potem trdila, da je njen. Tega pa ni želela, saj ona Mojčine papige niti pogledati ni smela.

Trgovina, v katero so šli, je bila majhna. Imeli so malo živali, med njimi le enega zajčka. Ta se je zdel Anici najlepši na svetu. Kupili so zajčka, kletko, nekaj hrane in žaganje. Anica mu je doma pripravila vse potrebno. Izbrala mu je tudi ime. Ker je bil puhast, ga je poimenovala Puhi. Ko jo je Mojca prosila, če ga lahko pestuje, se je počutila izredno pomembno. Poklicala je tudi Jakoba, da ga je prišel pogledat.

Odkar je imela Puhija, se ji je življenje zdelo veliko lepše. Zjutraj je lažje vstajala in tudi v šoli ji je čas hitreje minil. Rada je skrbela zanj. Vedno jo je čakal tako, da se je s tačkama naslonil na ograjo kletke. Nekega dne pa je ležal na boku in se ni zmenil zanj. Mama je menila, da je zbolel. Anico je poslala v šolo in ji obljubila, da ga bodo popoldne peljali k veterinarju, če ne bo bolje.

Anica je komaj čakala, da pride iz šole domov. Pri pouku ni sodelovala, saj je ves čas mislila na Puhija. Ko se je vrnila domov, je bil še vedno videti slab, zato so ga odpeljali k veterinarju. Veterinar ga je pregledal in ugotovil, da ima nevarno in nalezljivo zajčjo bolezen in zelo malo možnosti, da preživi. Oče je menil, da bo zdravljenje drago in da je bolje, če Puhi ostane pri veterinarju in tam umre. Anica je zajokala. Obe z Mojco sta se odpovedali kosilu v šoli, božičnim darilom in nasploh vsem darilom v življenju, samo da bi Puhi ozdravel. Mama je privolila, da poskusijo z zdravljenjem. Anica je skrbno negovala zajčka in kazalo je, da se mu bo stanje izboljšalo.

Naslednji dan, ko sta z Jakobom prišla k Anici domov, jima je Aničina mama povedala, da ji je Puhi umrl v naročju. Anica ni mogla verjeti. Silovito je zajokala. Odločila se je, da nikogar več ne bo imela tako zelo rada. Z Jakobom sta položila Puhija v najlepšo škatlo in jo položila k drevesu na vrtu. Ko se bo otoplilo, pa ga bo oče zakopal v gozdu.

Mama je želela potolažiti Anico z besedami, da bo nekega dne bolje in da bo počasi pozabila na Puhija. Tudi Mojca jo je tolažila z besedami, naj ne joče, saj je bil le zajec in bo morda dobila drugega, če bo dovolj sitnarila. Anica pa ni želela drugega zajčka in ni razumela, kako lahko mislijo, da bo Puhija pozabila. Popoldne je prišla babica in ji govorila, da je Puhi v zajčjih nebesih in da še nikoli ni bil tako srečen. Le Jakob ji ni nič rekel.

Ko sta se naslednji dan vračala iz šole, je Anica spet jokala. Rekla je, da nihče na svetu ne ve, kako hudo ji je, in da se kaj hujšega ne bi moglo zgoditi. Takrat se je spomnila, da je Jakobu umrla mama in da je to veliko huje, kot če ti umre zajec. Postalo jo je sram. Jakob ji je povedal, da se je počutil grozno, ko so mu vsi govorili, da se mamica ne bo več zbudila in da je srečna. Verjel je, da brez njega ne more biti zadovoljna tam, kjer je, zato se je odločil, da gre k njej. Pozanimal se je, kako se umre. Babica mu je rekla, da ponj smrt še dolgo ne bo prišla, zato se je odločil, da jo bo poklical in prepričal, naj pride. V imeniku je iskal njeno telefonsko številko. Našel je priimek Smrtič in poklical. Gospa na drugi strani je najprej mislila, da se nekdo šali, ko ji je povedal, da mu je umrla mama, pa se je pogovorila z njim. Povedala mu je, da tisti, ki

jih imamo radi, nikoli zares ne umrejo, ker se v mislih vedno lahko pogovarjamo z njimi. In Jakob je res veliko mislil na mamo in se pogovarjal z njo.

Božič brez Puhija je bil grozen. Anica se je odločila, da mu bo napisala pismo. Ko je svoje misli izlila na papir, je še dolgo jokala, a pri srcu ji je bilo lažje. Po praznikih so njen spis objavili v šolskem časopisu, spisu je priložila tudi risbico rjavega zajčka s krili in svetniškim sijem. Vsak dan ji je bilo lažje, vendar Puhija ni nikoli pozabila.

13.1.4 Anica in športni dan (2002)

Nekega dne je prišel Jakob ves pretresen k Anici na obisk. Potožil ji je, da je slabe volje, ker imajo naslednji dan v šoli športni dan. Želel si je, da bi bil bolan ali da bi nosil mavec, da mu ne bi bilo treba v šolo. Anica pa se je športnega dne zelo veselila.

Jakob je Anici zaupal, da ne zna teči, da je vedno zadnji in se mu zato vsi smejuje in se norčujejo iz njega. Predlagala mu je, naj ji pokaže, kako teče. Najprej se je upiral, nato pa je le pristal. Anica mu je priznala, da je res videti smešen. Predlagala mu je, naj očeta prosi, da mu napiše opravičilo. Jakob je bil potr. Oče bi mu morda celo napisal opravičilo, babica pa mu ne bi dovolila, da ostane doma, saj se sama zelo rada ukvarja s športom.

Anica je sklenila, da je treba nekaj ukreniti. Poskusila ga je naučiti vsaj toliko, da se mu naslednji dan ne bi smejali. Pokazala mu je, kako se pravilno teče. Jakob jo je opazoval, ko pa je sam poskusil, je pozabil, kaj mora početi z rokami. Začel je silovito kriliti. Odločila sta se, da bosta šla nekam, kjer ju ne bo nihče videl. Ker je športno igrišče ves čas zasedeno, na travnik in v gozd pa sosedje vodijo pse, sta se odločila, da bosta trenirala ponoči.

Budilki sta naravnala na polnoč. Ko je prišel čas za odhod, se je Anica čisto potihlo oblekla in odšla na dogovorjeno mesto. Skupaj sta odšla na športno igrišče. Ker je bil na

igrišču zaljubljen par, sta šla na travnik, tam pa ju je zmotil potepuški pes. Ker sta se ga bala, sta se odločila, da se bosta vrnila domov. Na cesti ju je ustavila moška postava. Anica se je zbala in zdrvela proti domu. Naenkrat je zagledala Jakoba, kako jo prehiteva. Za njim je tekel pes. Ko sta se ustavila pred Aničinim domom, sta ugotovila, da je Jakob pravkar pravilno tekel.

Zjutraj je Anica težko vstala, vendar je komaj čakala, da vidi, kako se bo Jakob izkazal na športnem dnevu. Mojca se je izgovorila, da je zbolela. Anici ni bilo jasno, kako da mama ne opazi, da vedno „zboli“ pred športnim dnem. Ko je stopila iz hiše, je bil pes še vedno pred vrati. Nahranila ga je in mu dala ime Srečko. Skupaj sta odšla do šole. Jakob je silovito navijal za Anico, ona pa za njega. Pognal se je v tek in tekel zelo sproščeno. Naenkrat je elastika na njegovih hlačah popustila, ovile so se mu okrog gležnjev, da se je spotaknil in padel. Vsi so se mu smejali, tudi Anica.

Ko sta se vračala iz šole, ga je Anica pohvalila. Zajokal je, saj je menil, da se mu bodo vedno smejali, ne glede na to, kaj bo v življenju počel. Ko mu je Anica priznala, da se je tudi sama hihitala, je brez pozdrava odšel domov.

Mojca se je popoldne že bolje počutila. Oče je godrnjal zaradi Srečka, ki je vztrajno sedel pred hišo. Mama je odločila, da bo šel pes v zavetišče, Anica pa se je celo popoldne igrala z njim.

Zvečer je zaupala mami, kaj se je pripetilo Jakobu. Tudi mama se je smejala. Anico je vprašala, če ji želi zaupati še kaj. Sosed ji je namreč povedal, da je ponoči, ko se je vračal s sprehoda, srečal dva otroka, ki sta bila zelo podobna Anici in Jakobu. Anici je odleglo in povedala je celotno zgodbo. Mama jo je pohvalila, da je dobra prijateljica, in ker ji je povedala resnico, ni bila huda. Poljubila jo je in odšla. Anica pa je upala, da bo lahko obdržala Srečka, saj si je že dolgo želela psa.

13.1.5 Anica in Jakob (2002)

Besedilo odkriva medvrstniško prijateljsko razmerje med naslovnima likoma.

Anica se je zelo veselila obiska pri Jakobu. Ko je prišla iz šole, je hitro naredila domačo nalogo in opravila vse ostale obveznosti, obenem pa razmišljala, kaj se bosta z Jakobom popoldne igrala.

Ko je prišla k njemu na obisk, je sedel za računalnikom. Igral je igrice. Čakala je, da bo končal, Jakob pa kar ni zaključil. Naveličala se je in mu rekla, da gre domov, a se ni zmenil zanj. Bila je užaljena. Jakobov oče jo je povabil, naj mu, dokler Jakob ne konča, pomaga v kuhinji, vendar ji ni bilo do tega, zato je odšla domov. Doma ni vedela, kaj naj počne. Ko pa se je začela njena najljubša nadaljevanka, je prišel Jakob. Opravičil se je in predlagal, da bi se igrala. Anica se sprva ni zmenila zanj, nato pa sta se začela prepirati. Jakob je jezen odšel domov.

Na obisk je prišla babica in opazila, da je nekaj narobe. Anica ji je povedala, da sta se z Jakobom sporekla. Odšla je v svojo sobo. Odločila se je, da bo zaspala, vendar je bila tako jezna, da ni mogla spati. Zajokala je. V sobo je prišla mama, da bi se z njo pogovorila. Anici je rekla, naj ne bo trmasta, saj ve, da je Jakob včasih malo čudaški, ker mu je umrla mama. Anici je šlo na živce, da so odrasli vedno, ko je bil poreden, rekli, da je tak zato, ker nima mame, ona pa je bila vedno vsega kriva, ker jo ima. Če bi umrla, bi ji bilo pa vse dovoljeno. Mama ji je rekla, da govori neumnosti. Takrat jo je postalo sram. Ko je mama odšla iz sobe, so se ji spet ulile solze. Zdelo se ji je, da imajo vsi rajši Jakoba kot njo. V solzah je zaspala.

Naslednji dan se ga je izogibala. Vsem sošolkam je povedala, da sta skregana. Sošolke so bile na njeni, sošolci pa na njegovi strani. Več dni sta se obnašala, kot da se ne poznata. Anica je občasno pomislila na to, kako lepo bi bilo, če bi se ji Jakob opravičil, in kaj vse bi lahko počela skupaj.

Nekega dne je srečala Zvonka, Jakobovega očeta, in ta ji je rekel, da je Jakobu žal. Povabil jo je, naj pride na obisk. Anica je razmišljala o tem, kar ji je povedal Jakobov oče. Odločila se je, da bo naslednji dan v šoli mimogrede pozdravila Jakoba.

Naslednji dan so za dan šole z risbicami krasili šolsko avlo. Anica je ves čas skrivaj opazovala Jakoba, ki je niti pogledati ni hotel. Nič več ni verjela Zvonkovim besedam, da je Jakobu žal. Bila je jezna. Po pouku je na stranišču čakala, da se je šola izpraznila, nato pa v avli poiskala Jakobovo risbo. Bila je najlepša od vseh. Na njej je bila Jakobova babica na kolesu. S flomastrom ji je narisala očala, brke in velikanske zobe, zraven pa napisala „stara baba“ in zbežala.

Najprej je bila ponosna nase, kasneje pa jo je začelo skrbeti, če jo je kdo videl. Doma se je zlagala, da se slabo počuti, in odšla v svojo sobo. Razmišljala je o kazni, ki jo čaka. Tedaj je pri vratih pozvonilo. Ustrašila se je, saj je mislila je, da jo išče policija. Bil je Jakob, ki se je prišel opravičiti. Tudi Anica se mu je opravičila. Do večera sta igrala monopoli. Pri tem je ves čas mislila na uničeno risbo. Večkrat mu je skušala povedati, kaj je storila, vendar ni imela poguma.

V soboto se je Aničina družina odpravila v šolo, da bi si ogledali, kaj so otroci pripravili. Prišli so tudi Jakob, Zvonko in Jakobova babica. Anico je skrbelo, ker bodo odkrili, kaj je storila, in z Jakobom ne bosta nikoli več prijatelja. Mojca je mamo in očeta peljala k svojim kiparskim izdelkom. Anica je opazovala Jakoba, ki je zajokal, ko je zagledal svojo risbo. Ko sta jo starša vprašala, kje je njena risba, je kar stala in gledala v tla. Takoj sta vedela, da je nekaj narobe. Pristopili so Jakob, njegov oče in njegova babica in povedali, kaj se je zgodilo. Vsi so se spraševali, kdo bi lahko storil kaj takšnega. Anica je zajokala in priznala krivdo. Mama in oče sta bila zgrožena. Anica se je opravičila in razložila, zakaj je to storila. Opravičila se je tudi učiteljica in obljubila, da se bo z Anico pogovorila. Oče je risbo snel in jo shranil. Na koncu so se vsemu temu smejali.

Odšli so na vrt slaščičarne in tam so se odrasli pogovarjali o tem, kaj so ušpičili kot otroci. Anica in Jakob sta jih nekaj časa poslušala, nato pa sta se prišla za roke in se odšla igrati na bližnji travnik. Ostali so ju s solznimi očmi opazovali z vrta.

13.1.6 Anica in velike skrbi (2003)

Delo upoveduje temo medvrstniškega nasilja. Avtorica poskuša nagovoriti otroke, da je treba o nasilju in nasilnežih takoj povedati odraslim. Anici in njenim prijateljem Jakobu, Metki in Helenci pa tudi drugim otrokom Brencelj ne bi mogel tako dolgo groziti in jemati denar, če bi staršem in učiteljem povedali o njegovem izsiljevanju. Besedilo pokaže, da otroci ne morejo sami rešiti vseh svojih stisk, odrasli pa morajo biti pozornejši, da ne bi spregledali nasilja nad otroki.

Nekega dne je šla Mojca v mesto kupiti sandale. Anica je želela z njo, a ni imela denarja. Vedela je, da ga od mame ne bo dobila, zato je sklenila, da ga bo sama zaslužila in si kupila še lepše sandale kot Mojca.

Odšla je k Jakobu. Pogovarjala sta se o tem, kako se zasluži denar. Jakob ji je povedal, da nekateri zadenejo dobiček na loteriji in dobijo ogromno denarja. To je bilo Anici všeč, vendar ni imela denarja za srečko. Odločila sta se, da bosta izdelala nekaj izdelkov in jih prodala. Povabila sta še Metko in Helenco. Izdelali so ogrlice, broške, šopke, prtičke, Jakob je naslikal risbice in komaj so čakali jutro, da so odprli svojo trgovino.

Aničin oče je pripeljal mizo, nanjo so zložili, kar so izdelali, in prodaja se je začela. Mimoidoči so občudovali njihove izdelke. Blagajna je bila vedno bolj polna. Bili so veseli. Naenkrat pa je Jakob postal nervozen. Pred njihovo mizo se je ustavil Brencelj, učenec četrtega razreda. Anica mu ni dovolila, da bi se jim pridružil, zato jim je uničil izdelke in pobral denar. Jakobu je dejal, da mu je dolžan še nekaj denarja. Ta mu je obljubil, da ga bo prinesel, ko dobi žepnino. Ko je Brencelj odšel, so se dogovorili, da ne bodo nikomur povedali, kaj se je zgodilo, saj so se bali, da jim bo kaj storil.

Kasneje je Anica Jakoba vprašala, zakaj je Brencelj dolžan denar. Priznal ji je, da ga je Brencelj videl, ko je pri kosilu vzel pozabljen avtomobilček. Takoj ga je vrnil, vendar je kasneje opazil, da ga je Brencelj obdržal zase. Ker ga je strah, da ne bo povedal učiteljici in očetu, kaj je storil, mu mora vsak teden izročiti celotno žepnino. Povedal ji je, da ima zaradi njega nočne more in da si želi umreti. Anica mu je obljubila, da ga bodo ugnali. Predlagala je, da bi ga skupinsko napadli.

Metki in Helenci se je to zdelo tako imenitno, da sta vse izklepetali. O tem se je začelo govoriti po šoli. Po pouku so klepetali pred šolo in naenkrat so se pred njimi pojavili Brencelj in njegova brata. Brencelj je rekel, da je slišal, da bi se radi pretepali. Jakob, Metka in Helenca so zbežali, Anica pa je odgovorila, da so se samo šalili.

Čez približno teden dni je Brencelj pristopil k Anici in ji zagrozil, naj mu prinese denar ali pa bo škodoval njej oz. njenemu psu Srečku. Ker jo je bilo strah, je prosila mamo za denar. Rekla ji je, da ga potrebuje za ekskurzijo.

Nekaj tednov mu je prinašala svojo žepnino, izposojala pa si je tudi od Metke in Helence. Domači so začeli opazati, da je z Anico nekaj narobe. Bila je shujšana in bleda, cele dneve je preživela v svoji sobi.

Nekega dne je prišla k Aničinim na dom Jakobova babica. Bila je zaskrbljena, saj njenega vnuka ni bilo nikjer. Anica se je ustrašila, da ga je Brencelj spravil s tega sveta in da je zdaj na vrsti ona. Povedala jim je, kako jih je Brencelj ustrahoval. Spraševali so se, zakaj tega ni storila že prej. Šli so iskat Jakoba. Ta si je doma naredil zaklonišče, saj je bil prepričan, da ga Brencelj išče, ker mu ni izročil žepnine. Odleglo mu je, ko je izvedel, da je vse prišlo na dan. O izsiljevanju se je razvedelo tudi po šoli. Brencelj je moral k ravnatelju. Govorilo se je, da se bo maščeval tistim, ki so ga izdali.

Zvečer je Anica mamo vprašala, zakaj je Brencelj tako hudoben. Mama ji je odgovorila, da ni hudoben, ampak ga je strah, in ker so se ga drugi bali, se je počutil močnega in pogumnega. Mama ji je priznala, da je tudi njo včasih česa strah, najbolj pa tega, da se

njenima hčerkama ne bi zgodilo kaj hudega. Anica je sklenila, da bo mami odslej vse povedala, da jo ne bo skrbelo zanjo.

13.1.7 Anica in počitnice (2004)

Aničina starša sta bila zadnje čase nagle jeze in sta se hitro razburila, Mojca pa se je samo še cmerila v svoji sobi z izgovorom, da ima veliko šolskih obveznosti. A Anica je vedela, da nista kriva šola in učenje, ampak Mojčina zaljubljenost v Matica. Bil je že skrajni čas, da gredo na počitnice.

To leto je bilo posebno, saj je mama predlagala, da bi povabili tudi Jakoba. Jakob se ne bo dolgočasil doma, Anica pa bo imela družbo. Tega se je Anica zelo razveselila. Jakob je doma obljubil, da bo priden in bo ubogal Aničine starše, zato je smel z njimi.

V soboto zgodaj zjutraj so se odpravili od doma. Ko so prispeli, je mama Anici in Jakobu dovolila, da se gresta kopat. Anica se je takoj pognala v morje, Jakob pa jo je samo opazoval. Vabila ga je v vodo, vendar ni šel. Nekaj časa je oblečen stal v pesku, nato pa se je odpravil proti hiški. Rekel ji je, da se je vrnil, ker je bil lačen, vendar mu Anica ni verjela, saj pri kosilu ni veliko pojedel. Popoldne se je zgodba ponovila. Anica je čofotala v morju, Jakob pa jo je samo opazoval. Izmišljala si je različne aktivnosti, ki bi jih lahko počela, vendar ga ni prepričala, da bi se ji pridružil. Ves čas si je izmišljal izgovore: da gre iskat storže, da ga zebe, da se noče sleči, ker je vitek in nima mišic ipd. Na koncu je vendarle priznal, da je pravi razlog ta, da je svetle polti in ga sonce vedno opeče. Mama ga je na debelo namazala s kremo za sončenje in mu naročila, naj se tudi sam, ko pride iz vode, namaže. Anica in Jakob sta bila celo popoldne v vodi. Zvečer je Jakob začutil ščemenje po hrbtu in ramenih. Takoj mu je bilo jasno, za kaj gre. Hrbet je imel ves rdeč, ker se je pozabil mazati s kremo. Mazanje s hladilnim mazilom ni pomagalo. Vedno bolj ga je peklo, začela ga je boleti glava, nato ušesa, končno mu je narasla telesna temperatura. Pozabil je, da se ne sme potapljati, saj se mu pri tem vname srednje uho. Anica se je počutila krivo za Jakobovo nesrečo, ker ga je silila v vodo.

Obiskali so zdravnika, ta mu je dal injekcijo in zdravila za domov. Ves teden ni smel iz hiše. Dolgočasil se je. Ni vedel, kaj naj počne, da mu bo čas hitreje minil. Anica si je na plaži našla nove prijatelje. Ko mu je to povedala, je postal žalosten, saj bi se tudi sam rad igral z njimi. Anica je to opazila, zato jih ni več omenjala.

Največ časa je z Jakobom preživel Mojca. Tudi ona ni hodila na plažo, saj je menila, da je v kopalkah videti debela. Neutrudno mu je razlagala o svojih prijateljicah, o fantu, pela mu je pesmi in hodila po sladoled, on pa ji je govoril, da ni debela. To ji je večkrat ponovil, zato je tudi sama oblekla kopalke in odšla na plažo. Anica je bila malce ljubosumna, saj je bil Jakob njen najboljši prijatelj. Zanimalo jo je, o čem si imata toliko povedati.

Končno je smel biti zunaj tudi Jakob. Lahko je sedel v senci pred hišo v srajčki in s čepico na glavi, v vodo pa mu ni bilo dovoljeno, da si ne bi zmočil las. Opazoval je Anico, ko se je potapljala ter delala prevale in stoje. Prinašala mu je školjke, v nekaj dneh pa jih je smel iskati tudi sam. V vodo je smel šele zadnji dan, preden so se vrnili domov. Z Anico sta bila cel dan v vodi in zelo sta uživala. Zvečer so se odpravili v mesto. Najprej so si privoščili sladoled, nato so šli v lunapark. Oče je Anici in Jakobu dal denar, mama pa jima je povedala, kam smeta. Dogovorili so se, da se kasneje dobijo pri stojnici z baloni. Zelo sta se zabavala. Ko pa sta se odpravila k stojnici z baloni, te ni bilo več. Tudi obiskovalcev ni bilo več veliko. Nikjer nista uzrla Aničine družine. Odločila sta se, da gresta pogledat, če so že pri avtu. Ko sta taval po ulicah, sta se utrudila in postalo ju je strah. Začela sta jokati. Mlad par ju je odpeljal na policijsko postajo. Tam je bila tudi Aničina družina.

Naslednji dan sta se Anica in Jakob spet kopala v morju, Mojca pa je pazila, da se jima ne bi kaj zgodilo. Mama in oče sta medtem vse pospravila. Zvečer so se odpeljali proti domu. Jakobov oče in babica sta jih že nestrpno čakala. Aničina starša sta se začela opravičevati zaradi nevšečnosti, ki so se pripetile Jakobu, Zvonko in babica zaradi sitnosti, ki so jih imeli z Jakobom. Anica pa je bila tako utrujena, da bi skoraj zaspala.

Ko je zvečer ležala v svoji postelji, ji je mama prišla voščit lahko noč. Na kratko sta poklepetali o počitnicah, za katere je mama menila, da so bile najbolj naporne v njenem življenju.

13.1.8 Anica in velika skrivnost (2004)

Avtorica v tem delu na zelo tankočuten način opiše skrivnost Božička.

Bližal se je božič. Anica je bila že vajena, da se odrasli pred božičem čudno obnašajo. Vedela je tudi, da je to povezano z božično skrivnostjo, ki ni za majhne otroke. To skrivnost je pred enim letom odkrila tudi sama.

Nekega dne so se deklice na šolskem hodniku pogovarjale, kaj jim bo prinesel Božiček. Špela iz tretjega razreda je rekla, da Božička ni in da vsa darila kupijo starši. Anica in ostale deklice se s tem niso strinjale. Anica je povedala, da bi ga nekoč lahko celo videla, vendar ni hotela, ker ji potem ne bi nič prinesel. Špela pa je vztrajala pri svojem.

Ko sta se z Jakobom vračala iz šole, mu je povedala, kaj o Božičku meni Špela. Bil je ogorčen. Njemu je očka povedal, da Božiček obstaja. Anica je bila pomirjena, saj Jakobov oče nikoli ne laže. Opazila sta, da starejši o Božičku govorijo, kot da ga v resnici ni. Kasneje sta ugotovila, da Božiček poskrbi samo za majhne otroke, ker jih ima rad in se mu smilijo, ker si ne morejo privoščiti toliko stvari kot starejši otroci.

Zvečer, ko sta se z mamo vrnili iz mesta, je Anica Božičku napisala pismo in ga položila na okensko polico. Nato se je trudila, da bi čim prej zaspala.

Naslednje jutro sta se z Jakobom na poti v šolo spet pogovarjala o Božičku. Strinjala sta se, da je dober, nista pa mogla razumeti, zakaj revni otroci dobijo manj daril kot ostali, saj bi moralo biti ravno obratno.

Anica je imela sošolko Marico, ki je bila revna. A ni bila kot revne deklice v pravljicah. Bila je okrogla, rdečelična, glasna, nagajiva in toplo oblečena, četudi so bila njena oblačila podarjena.

Nekega dne je Marica Anico povabila na obisk. Živela je v stari razpadajoči hiši z mamo in s tremi brati. Niso imeli kopalnice in avtomobila in Marica je imela veliko manj igrac kot Anica, a so se kljub temu imeli lepo. Od takrat naprej je bila Anica prepričana, da ni nič hudega, če je človek reven. Ko je Anica Marico vprašala, če ji bo Božiček sploh kaj prinesel, je Marica zardela in se ni več pogovarjala z njo.

Popoldne je Anica mamo in očeta vprašala, zakaj Božiček obdari bogate otroke bolj kot revne. Mama ji je odgovorila, da bo razumela, ko bo odrasla.

Naslednji dan je k njej pristopila Marica. Povedala ji je, da za božič dobi ogromno daril. Gre v dvorano, kamor pride tudi Božiček in razdeli darila. Otroci dobijo sendvič in sok in si ogledajo lutkovno predstavo. Zaupala ji je, da tisti Božiček ni pravi, da je navaden človek v takšni obleki. Rekla ji je, da jim tudi mama kaj kupi. Anici se je Marica zasmilila, ker Božiček nekaterim ne kupi nič in dovoli, da jim drugi kupujejo darila. To je povedala Jakobu in Božiček se jima ni zdel več mož, ki bi ga bila sama dobrot. Anica je menila, da je vse tako zapleteno, da bi bilo najbolje, če Božička sploh ne bi bilo.

V naslednjih dneh je bila slabe volje, ker je vedela, da Marica od Božička ne bo dobila darila. To je povedala tudi mami in babici, ki sta dejali, da se je treba z nekaterimi stvarmi pač sprijazniti. Anica je imela načrt, ki ga je zaupala Jakobu. Oba sta doma izprosila nekaj denarja. Šla sta v trgovino in kupila pisane balone in škatlo z majhnimi posodicami in jedilnim priborom, saj sta vedela, da Marica rada kuha svojim igračam. Darilo sta zavila. Na božični večer sta ga odnesla proti Maričini hiši. Položila sta ga na predpražnik, pozvonila in zbežala.

Anica je preživela božični večer v krogu družine. Zjutraj so pod jelko čakala darila. Anica je dobila skoraj vse, kar je napisala v pismu, in tudi stvari, za katere sploh ni prosila. Ogledala si je tudi, kaj so dobili drugi. Mojca je dobila poličko, bila je podobna tisti, ki jo je Anica nekega dne videla v očkovi garaži. Bila je prepričana, da je to povezano z božično skrivnostjo za starejše otroke.

Popoldne sta se šla z Jakobom sankat. Na sankališču je bila tudi Marica. Takoj jima je pritekla povedat, da ji je Božiček prinesel čudovito darilo. Povedala je, da je videla, kako je smuknil za vogal. Anica in Jakob sta se spogledala, a nista nič rekla, da se ne bi izdala in vsega pokvarila.

Ko je zvečer legla v posteljo in ji je mama prišla voščit lahko noč, je Anica ponosno povedala, da ve, zakaj Božiček ne obdaruje vseh otrok enako. To stori zaradi tistih, ki imajo vsega dovolj, da to opazijo, in tudi zato, da jim je žal tistih, ki imajo manj in jim zato želijo pomagati.

13.1.9 Anica in prva ljubezen (2005)

Mama je zjutraj zbudila Anico in ji naročila, naj se hitro obleče, da bo šla za en teden k teti Mici na deželo, ker doma nihče ne more paziti nanjo. Anica se je uprla. Predlagala je, naj nanjo pazi Mojca, a je mama menila, da je Mojca še premlada za kaj takega. Prosila je, če sme Jakob z njo, vendar se starša nista strinjala. Poskušala ju je prepričati, da lahko sama pazi nase, a zaman.

Med vožnjo k teti in stricu je bila prepričana, da se ji godi krivica. Ko so prispeli, jih je teta povabila na kosilo. V kuhinji je bilo ogromno neznanih ljudi. Teta je predstavila otroke in predlagala, naj se skupaj igrajo, stric Marjan pa je rekel, da lahko tudi pomagajo. Anici se je takoj zameril. Po kosilu, ko so se Aničini starši začeli poslavljati, jo je stisnilo pri srcu, saj bo prvič nekje ostala sama.

Teta Mici ji je pokazala, kje bo spala. Ko je videla, da bo v sobi z dvema sestričnima, je zajokala, saj je bila od nekdaj vajena spati sama. Teta jo je skušala spraviti v boljšo voljo, zato jo je povabila v hlev gledat krave in prašičke. Ko je stopila iz hleva, je zagledala prelepega konja. Jezdil ga je deček, ki ga je videla pri kosilu. Ime mu je bilo Blaž.

Po večerji so Anica, Renatka in Neža s krušne peči gledale televizijo, odrasli pa so šli delat. Kmalu so morale v posteljo. Zjutraj jo je zbudila Renatka. Vse je bilo drugače, kot je bila vajena. Vstajala je ob sedmih, čeprav so bile počitnice. Pogrešala je starše in Mojco.

Za zajtrk so bile pripravljene same domače jedi. Anica ni še nikoli tako dobro jedla. Po zajtrku je stric Marjan naložil otroke na prikolico in odpeljali so se na travnik grabit seno. Blaž je Anici zaupal, da tudi on zna voziti traktor in da bo kmet, ko bo odrasel. Anica je bila prepričana, da je Blaž Nežin brat, ta pa ji je povedala, da je njihov sosed in da je rad pri njih, ker doma nimajo kmetije. Šele začeli so grabiti seno, Anici pa se je zdelo, kot da traja že celo večnost.

Po kosilu je upala, da si bodo malo odpočili, a ni bilo tako. Stric Marjan je odločil, da gredo na njivo. Najprej se je upirala, potem pa je vendarle šla in se celo zabavala. Ko so se vrnili domov, je zagrmelo in zmanjkalo elektrike. Otroci so zlezli na peč. Blaž se je Aničine roke čvrsto dotikal s komolcem. Želela ga je objeti, ni pa vedela, zakaj. Počutila se je nenavadno, a prijetno.

V naslednjih dneh se je zgodilo marsikaj. Dobila je svojega zajčka, a ker ji ga mama doma ne bi pustila, ga bo imela pri teti Mici. Blaž ji je pomagal premagati strah pred konjem. Veliko so se tudi igrali. Če Blaža ni bilo zraven, Anici sploh ni bilo zabavno. Blaž je Neži zaupal, da bi se poročil z Anico. Branil jo je pred drugimi, nabiral ji je največje robide in pazil, da ne bi padla. Anica si je brez težav zamišljala življenje z Blažem na kmetiji, čeprav si je vedno želela postati igralka ali zdravnica.

Dan pred vrnitvijo domov jo je Blaž povabil na vožnjo s traktorjem. Sedel je na voznikov sedež, Anica pa je sedla na odbijač. Ko je speljal, je traktor z vso hitrostjo odpeljal. Poskušal ga je ustaviti, a zaman. Zaletel se je v staro hruško. Anica je padla s traktorja. Stric Marjan jo je previdno odnesel v hišo. Teta Mici je bila prestrašena, Renatka in Neža pa sta jokali. Marjan je vpil na Blaža, ki je čisto bled sedel na traktorju. Anica je bila le popraskana, teto Mici pa je skrbelo, kaj bo rekla njenim staršem, ko bodo prišli ponjo. Blaž za kazen en teden ni smel iz hiše. Anici je bilo hudo, ker ga ne bo več videla.

Ko sta starša prišla po Anico, jima je Mici razložila, kaj se je zgodilo. Povedala je, da je bil Blaž tepen. Anica ga je zato imela še raje. Po kosilu so se poslovili. Ko je pogledala proti sosednji hiši, je pri oknu zagledala Blaža. Pomahala sta si. Na poti domov je spoznala, da je vzljubila podeželje.

Zvečer je v postelji razmišljala o vsem, kar se je zgodilo. Največ njenih misli je bilo namenjenih Blažu. Pogrešala ga je, kot še nikogar. Oblivali so jo občutki žalosti in sreče hkrati. V sobo je vstopila mama. Anici je obljubila, da bo lahko šla kmalu nazaj na kmetijo. Anica ji je povedala vse o Blažu in ugotovili sta, da je prvič v življenju zaljubljena.

13.1.10 Anica in skrivnostna maska (2007)

Anica je bila vznemirjena, ker se je bližal pust. Po eni strani se je pusta veselila, po drugi pa jo je skrbelo, kako jo bo oče spet osramotil. Vsako leto si je namreč izdelal masko, ki Anici ni bila prav nič zabavna. Našemljen je bil že v straniščno školjko, otroško plenico, pepelnik ... Najbolj grozno pa je to, da vsako leto vztraja, da bo spremljal njo in njene prijateljice na njihovem obhodu, saj meni, da na majhne deklice preži mnogo nevarnosti. Ljudem se zdi smešen, Anica pa se ga sramuje.

Anici je bilo tesno pri srcu, saj je ni nihče razumel, niti njen najboljši prijatelj. Jakob si je namreč želel, da bi se tudi njegov oče kdaj našemil. Ker Anice nihče ni razumel, se je

začela čudno obnašati. Najhuje je bilo večer pred pustno soboto. Pri večerji ji je šlo na jok, ko je poslušala očetovo pripovedovanje o tem, kako zanimivo masko si je izdelal. Po večerji je šla v sobo in opazovala svoj kostum morske deklice. Solze so se ji ulile po licih. Tedaj je v sobo vstopila mama. Anica ji je zaupala, kaj jo teži. Preden je zaspala, je sklenila, da se bo naslednji dan pretvarjala, da je bolna.

Naslednje jutro je Anica „zbolela“. Mama ji je rekla, da se tudi oče slabo počuti in bo ves dan preležal v postelji. Anica je mami predlagala, naj ji skuha čaj, ker se bo po njem zagotovo bolje počutila. Mama ji je pomagala, da si je oblekla kostum, jo naličila in ji nadelala lasuljo. Ponjo so prišle Albinca, Metka in Helenca. Deklice so povsod, kjer so pozvonile, zapele pesmico, in povsod so dobile v košarico denar ali sladkarije. Ljudje so Anico spraševali po očetu. Spomnila se je, kako jo je bilo vsako leto sram, ko je oče prepeval z njimi, saj ni znal nobene pesmice in je pel po svoje.

Ustavile so se tudi pri Jakobu. Anica je srčno upala, da bo doma, da jih bo videl. Sam ni nikoli šel v maškare. Njegova babica je nekoč povedala, da se maškar boji in da se je pred njimi vedno skrival v mamino naročje in jokal. Anica je pomislila, da zato ne mara maškar, ker nima več mame, da bi ga zaščitila. Ko so pozvonile, je odprl njegov oče. Bil je navdušen. Tudi Jakob jih je prišel pogledat in moral je priznati, da je Anica zelo lepa.

Deklice so si razdelile denar in sladkarije. Dogovorile so se, da se popoldne dobijo na pustnem karnevalu. Anico je zaskrbelo, ker očeta še vedno ni bilo na spregled. Mama ji je zagotovila, da ni bolan, ampak utrujen. Ko mu je Anica želela pokazati darove, ki so jih prejele, jo je mama ustavila z izgovorom, naj ga pusti spati, saj bo siten, če ga bo zbudila.

Popoldne jo je mama še enkrat naličila in že je ponjo prišla Helenca. Anica je bila vznemirjena. Prvič je odšla na karneval brez odraslega spremstva.

S Helenco sta na stojnicah zapravili ves denar, ki sta ga prislužili dopoldne, nato pa sta se pomešali med množico mask, ki so plesale pod odrom. Glasbo je preglasil glasen

žvenket. Prišli so kurenti. Glasbeniki so nehali igrati, ljudje so se razmaknili in jim ploskali. Kar naenkrat sta s Helenco ostali sami pod odrom. Pognali sta se med množico. Ko sta bili na varnem, sta si ogledali kurente. Prihajali so vedno bližje. Helenca se je tako prestrašila, da je začela jokati. Prišla je njena sosedka, jo prijala za roko in odpeljala proč. Anica je ostala sama. Želela je pobegniti domov, a se ji ni uspelo prebiti med množico. Kar naenkrat se je pred njo pojavil največji kurent. Začel jo je vleči k sebi. Pomislila je, da jo bo ugrabil. Ljudje so ploskali, Anica pa je glasno jokala. V tistem trenutku jo je zagrabil zlati princ in jo močno stisnil k sebi. Odnesel jo je stran. Šele ko sta bila daleč stran od množice, jo je položil na tla. Zahvalila se mu je in predlagala, da bi se skupaj vrnila na karneval. Nič več je ni bilo strah.

Plesala sta in se zabavala. Spraševali so jo, kdo je princ, a niti sama ni vedela. Ker se je stemnilo, sta morali s Helenco domov, princ pa ju je spremljal. Anica mu je priznala, da bi ga povabila naprej, če ne bi njen oče počival. Rekla mu je, da je najlepša maskara in da se njen oče ne zna tako lepo našemiti. Pomahala sta si v slovo in princ z zlato masko je odšel.

Anica je mami z navdušenjem pripovedovala o prelepem princu, ta pa se je samo nasmehnila. Prišel je oče in pohvalil njen pustni kostum. Vzel jo je v naročje in vprašal, kako je bilo na pustnem rajanju. Tudi njemu je hitela pripovedovati o princu z zlato masko. V očetovem naročju je zadremala. Odnesel jo je v posteljo. Z mamo sta ji slačila kostum in se ob tem pogovarjala. Oče je mami povedal, kako sta plesala in kako se je Anica prestrašila kurentov. Anica ga je v polsnu slišala in planila pokonci. Zanimalo jo je, kako lahko vse to ve. Priznal ji je, da je bil on našemljen v princa z zlato masko. Ker mu je mama povedala, kaj Anico skrbi, sta naredila nov kostum. Anica se mu je opravičila in še enkrat poudarila, da je bil med vsemi maskarami najlepši. Oče ji je obljubil, da se bo v smešne kostume oblačil šele, ko bo velika, do takrat pa jo bo spremljal kot princ.

13.2 Realistični romani

13.2.1 *Pod milim nebom* (1993)

Na začetku avanturistične pripovedi je predgovor, razmišljanje Vlaste Korošec, učenke 6. c-razreda, o pisanju knjig. Pred predgovorom je avtoričino posvetilo hčerki Zali.

Sintetična pripovedna tehnika natančno prikazuje glavno temo: beg od doma. Prvoosebna pripovedovalka Vlasta se odloči, da bo pobegnila v Ameriko, kjer bo uspela kot pisateljica in igralka. Za svoj podvig pridobi tudi sošolko in prijateljico Tajo.

Vlasta je ekstravertirana osebnost, iznajdljiva in željna pustolovščin, v katere se podaja brez pomisleka, saj je zelo zaupljiva, skoraj naivna. Je vedra, živahna in samozavestna. Njena želja po uspehu in uveljavitvi je velika, za dosego cilja je pripravljena storiti marsikaj. Sama o sebi misli, da je grda, nerodna in ne priljubljena. Do drugih ljudi se obnaša grobo in odrezavo, saj se vedno čuti napadeno, ker ni lepa in pametna. Občutek manjvrednosti skuša kompenzirati z znanjem o filmskem svetu, s sanjami o uspešni igralski in pisateljski karieri, z vedenjem o odnosih med ženskami in moškimi, ki si ga je pridobila z branjem ljubezenskih romanov in gledanjem romantičnih filmov.

Taja je Vlastino nasprotje. Je lepa, bistra, vljudna, prijazna, spretna in vedno izgleda kot princeska. Rada hodi v šolo in se ji ne zdi, da bi imela kakršne koli probleme. Vlasta nanjo ni ljubosumna, ima jo rada in je do nje zaščitniška.

Do svojih staršev je Vlasta precej kritična. Počuti se odraslo, starša pa se do nje obnašata kot do otroka, saj ji postavljata celo vrsto, po njenem mnenju, nesmiselnih omejitev. Zdi se ji celo, da je ne marata in da nista nikoli v skrbeh zanjo.

Vlasta in Taja se z avtobusom odpeljeta do Ankarana, kjer naj bi prenočili v počitniški hišici, vendar so vse zaklenjene, zato se utaborita v čolnu pred eno izmed njih. Najde ju

oskrbnik in ju prijavi policiji. Obiščeta cirkus in spoznata brate, ki nastopajo v njem. Povabijo ju, da prenočita pri njih. Tretji dan prispeta do Pirana, kjer spoznata tri klošarje, Tigra, Piksno in Metuljčka. Napijejo se na njun račun, nato pa ju odpeljejo v njihovo bivališče nekje med Piranom in Fieso in ju skušajo prisiliti, da bi zanje beračili. Vendar dekleti tega ne zmoreta. Čez čas se ju Piksna usmili in ju izpusti, za popotnico jima da celo nekaj drobiža, vendar ne dovolj, da bi se vrnila v Ljubljano.

Vlasta pokliče domov, ko se mama oglasi, pa ne more iz sebe spraviti niti glasu. Nato pokličeta sošolko Sonjo. Ta jima pripoveduje o tem, da ju vsi iščejo. Zatečeta se v gostilno, kjer ju natarica najprej nahrani, nato pa pokliče policijo. Spet morata bežati. Skrivata se v kampu. Taja ob poti najde muco in jo hoče na vsak način vzeti s sabo. Rešijo ju dečki iz avstrijske zdravstvene kolonije. Pri njih prenočita, za s sabo pa jima dajo nekaj denarja, hrane in stvari pokojnega dečka, ki bi jima lahko prišle prav. Na poti ju pobere mimoidoči kmet in ju odpelje na svoj dom. Nahrani ju in jima uredi sobo za počitek. Čeprav ju išče policija, ju ne izda.

Nato nadaljujeta pot in prideta do zapuščenega naselja v bližini Poreča, kjer si izbereta hiško in se v njej nastanita. Pridružita se jima Marjan in Rudi, ubežnika z Jesenic. Nekaj časa živijo skupaj. Vlasta se zaljubi v Marjana, ta pa v Tajo. Kmalu se tudi Taja začne navduševati nad njim. Nekoč gresta Vlasta in Rudi skupaj v Poreč, da bi nakupila nekaj stvari, in ugotovita, da imata veliko skupnih interesov. Postaneta si všeč. Vlasta pošlje domov razglednico, po žigu na njej jih policija kmalu izsledi.

Vlastini starši so kljub navidezni strogosti razumevajoči in srečni, da je hči doma, Taji starši prepovejo druženje z Vlasto, Marjana po vrnitvi dajo v dom, Rudi pa odide k babici.

Poleg glavnih oseb Vlaste in Taje v romanu nastopa še mnogo stranskih: Raso, Tiger, Metuljček, Piksna, Peter, kmet, Mara, Marjan, Rudi, Mile, Nada, policist Renato, Tajin oče, Vlastina starša idr.

Motivi so: pustolovščina, prijateljstvo, prva ljubezen, ljubosumje, pisateljstvo, želja po slavi, nesporazumi z odraslimi, trgovina z otroki, izkoriščanje otrok, ugrabitev, alkoholizem, beračenje, umiranje, mučenje živali ...

Delo skuša na nevsiljiv in nemoralizirajoč način najstnikom prikazati stiske, ki jih povzroči beg od doma. Begavčki se z begom ne izognejo težavam, ampak si nakopljejo nove (razpad prijateljstva).

Med jezikovnimi posebnostmi je v ospredju uporaba slenga, pogosti so frazemi (*biti čisto iz sebe, ostati v glavi*), paradoksi in zamolki. Pomemben element je situacijska komika. Verjetnostna motivacija bega od doma je prikazana v slikovno-scenični perspektivi. Književni prostor se nenehno menjuje (Ljubljana, Koper, Piran, Portorož, Savudrija, Poreč, vas nad Porečem), književni čas pa je omejen na tri tedne (druga polovica maja in prvi teden junija).

13.2.2 *Hči lune* (1995)

Zgodba govori o štirinajstletni Ljubljančanki Lučki, ki je ravnokar zaključila osemletko. Je dekle z bogato domišljijo, rada sanjari in je nekoliko naivna. Ker je posvojena, se počuti drugačno od drugih. Boji se, da je ljudje ne bodo sprejeli take, kot je. V najtežjih trenutkih se zateka k luni, ki jo ima za duhovno mater, z njo se pogovarja in jo prosi za pomoč. Nezadovoljna je s svojim videzom, ker je temnolasa in temne polti. Prepričana je, da so fantom bolj všeč modrooke plavolaske.

Niz dogodkov se odvije v relativno kratkem času, in sicer od zadnjega dneva pouka v osnovni šoli do deset dni pred koncem počitnic in vstopom v prvi letnik gimnazije. Književni prostor je najprej Ljubljana, kjer Lučka živi s svojo družino, nato vas na Dolenjskem, kjer preživlja počitnice.

Skozi celoten ljubezenski roman potekata dve vzporedni zgodbi: realistična zgodba o Lučkinem življenju in njena izmišljena oz. izsanjana zgodba (morebiti celo bodoči roman), v kateri nastopa kot Lucijana Asterija. Zgodbi sta ločeni po grafični podobi, tako je bralcu popolnoma jasno, v kateri sferi romana se giblje.

Lučka ima o ljubezni idealno predstavo, ki jo razkrije v svojem romanu. Ljubezen je zanjo nekaj čarobnega in plemenitega. Ljubezensko zvezo pojmuje kot platonsko in ji ni do poljubljanja in drugih telesnih stikov. Spolnost najstnice se odraža v potrebi po fantovski družbi, v želji, da bi ji fantje dvorili. Fizični dotik jo pritegne le toliko, kolikor je izraz partnerjeve nežnosti. Popolno ljubezen si namerava pridobiti s pomočjo izvira zaljubljenec, iz katerega bo ob polni luni dala piti Krištofu, ki naj bi se potem vanjo zaljubil. Vendar je prva ljubezenska izkušnja zanjo veliko razočaranje, izkaže se, da si njen izbranec želi poljubljanja in otipavanja.

Zaradi nevihte se s Krištofom izgubita in noč preživita v gozdu. Šele naslednji dan ju najdeta Erika in Bine. Lučka zbolí za pljučnico in nekaj dni preživi v bolnišnici, potem se vrne v Ljubljano. Zaradi babičine poškodbe ponovno pride na Dolenjsko. Spozna, da je zaljubljena v Bineta, svojega največjega „sovražnika“ že od malih nog. Ker misli, da je Bine zaljubljen v njeno prijateljico Eriko, začuti prvo ljubosumje. Vendar se, tako kot njen viteški roman, zgodba konča srečno. Z Binetom si končno priznata dolgo zatajevano ljubezen.

Vloga osrednjega lika pripada Lučki, ki s pisanjem romana oblikuje še eno junakinjo – Lucijano Asterijo. Kot stranske osebe v romanu se pojavljajo Krištof, Bine, Krištofovo dekle Diana, Lučkina prijateljica Erika, Lučkini starši, njena babica ...

Motivi v ljubezenskem romanu *Hči lune* so: luna, izvir zaljubljenec, prijateljstvo, sanjarjenje, ljubosumje, pisateljstvo, pustolovščina, alkohol, spolnost, posvojitev ...

13.2.3 *Lažniva Suzi* (1997)

Roman je bil leta 1998 nagrajen z večernico. Že v naslovu je izpostavljena glavna tema socialno-psihološkega romana: Suzine laži.

Glavna junakinja romana je petnajstletna Suzi, najstnica na prehodu iz osnovne v srednjo šolo. Želi si, da bi jo okolje in njeni vrstniki sprejeli in razumeli. Njena potreba po tem, da bi jo kdo imel rad, je zelo velika.

Suzi ni zadovoljna sama s seboj in ne s svojo družino. Ker izhaja iz revne družine alkoholika, ki prebiva v kleti, se boji, da je take, kakršna je, ne bo nihče maral. Veliko ji pomeni to, kaj si drugi mislijo o njej, zato se ob prvi priložnosti, ki se ji ponudi, zlaže, da so doma bogati, ugledni in urejeni. Za nekaj mesecev tako postane najbolj priljubljeno dekle na šoli. Če ji priljubljenost pade ali bi jo lahko dobili na laži, očetu ukrade denar in z raznimi darili za nekaj časa podkupi sošolke.

Ne laže pa le vrstnikom, ampak tudi učiteljem, in tako ustvari neko drugo podobo same sebe, tako, kakršna bi želela biti. Nekega dne resnica pride na dan in Suzi je za svoje laži kaznovana. Nihče se noče družiti z njo. Suzi je osamljena, razočarana in obupana. Počuti se zavrženo in izločeno. Da bi si pri sošolkah ponovno pridobila veljavo, se zlaže, da je s svojim namišljenim fantom izgubila nedolžnost. Postane razredna „svetovalka“ za ljubezenske zadeve.

Na končnem izletu, po neuspešnem zapeljevanju sošolca Zorana, spozna Tonija. Ta jo odpelje v lokal in ji naroči kokakolo z rumom, po kateri se počuti brezskrbno in lepo. Ko jo objame, začuti, da končno nekomu pripada. Oddideta v sobo in Suzi ve, kaj sledi. Ustraši se, ker ne ve, kako naj se obnaša. Ne razume, zakaj se Toni jezi nanjo, ko spozna, da je nedolžna, saj bi moral biti vendar vesel, da je prvi. Kasneje ima Suzi slabo vest in jo je sram, da je izgubila nedolžnost. Za dogodek izve razredničarka Pimatova in gre z njo v ginekološko ambulanto, kjer jo potolažijo in ovržejo njen strah, da je morda noseča ali da ima katero od spolnih bolezni.

Na začetku novega šolskega leta sklene, da ne bo več lagala in da svojega življenja ne bo zapravila, kot sta ga njena starša. Na gimnaziji začne obiskovati dramski krožek in se navduši nad igranjem. Tam spozna Matjaža.

Z Matjažem se počuti lepo in varno, vendar kmalu prekrši pravilo, da ne bo lagala, saj se boji, da je ne bo maral, če bo izvedel, iz kakšnega okolja izhaja. Tolaži se, da mu bo čez čas lažje povedala, vendar mu ničesar ne prizna in za to najde kup izgovorov. Da Matjaž izve resnico, poskrbi Suzina bivša sošolka Ana, ki hodi na isto gimnazijo. Ko pride Suzi k njemu domov, da bi jo ob očetovi smrti potolažil, jo le-ta sprejme zelo hladno in Suzi takoj ve, da je govoril z Ano.

Suzi je obupana in ne vidi nobenega izhoda, napiše poslovilno pismo in poskusi narediti samomor, vendar jo mama pravočasno reši. Zadržijo jo v psihiatrični bolnišnici in tam spozna, da neprijetnim stvarjem v življenju ne more ubežati.

Zgodba se začne približno mesec dni pred koncem Suzinega osnovnošolskega šolanja, zaključi pa se julija, ko pride Suzi iz psihiatrične bolnišnice in se ji sredi Ljubljane življenje nenadoma zazdi lepo: z Matjažem sta prijatelja, kljub dolgemu izostanku od pouka ima le en popravni izpit, njena gledališka skupina pa je na tekmovanju dosegla drugo mesto.

Roman obravnava tudi temnejše, resne plati odraščanja. Nekateri motivi, npr. laganje, socialna beda, kraja, osamljenost, izguba nedolžnosti, alkoholizem, smrt in poskus samomora, sodijo med tabuje. Poleg teh se pojavijo tudi prijateljstvo, ljubezen in ljubosumje.

V romanu nastopa več stranskih oseb: Suzini starši, razredničarka, sošolci, prijateljica Hedvika, Primož, Matjaž, Toni, psihiater, ginekolog idr.

13.2.4 *Sama doma (2001)*

Osrednja junakinja kriminalne zgodbe je štirinajstletna Laura. Starši in brat Marko oddidejo na obisk v Prekmurje, sama pa ostane doma, da bo pazila na psičko Mary. K sebi povabi prijateljico Tičko. Z njo namerava preživeti zanimiv, a miren konec tedna.

Vendar se že v petek zvečer pred vrati pojavijo sošolka Kamela in njeni prijatelji in v hiši Laurinih staršev priredijo zabavo. Večer postane zanimiv tudi za Lauro, saj spozna Luko, ki ji takoj postane všeč. Kmalu se na zabavi pojavi tudi bivše Lukovo dekle Monika. Ko opazi Lukovo naklonjenost do Laure, želi pritegniti njegovo pozornost, in sicer tako, da poskuša narediti samomor. Zaradi poskusa samomora se celotna družina znajde na urgenci. Ob vrnitvi jih doma čakajo nepridipravi, ki Lauro ugrabijo in odpeljejo s seboj kot talko.

Dogajanje poteka kot v akcijskem filmu. Laura tava s svojimi ugrabitelji po gozdu, Lipici, kraški jami, ledeni reki ... Na kraški kmetiji ugrabijo še eno dekle, Mojco. Dohitijo jih Tička, Kamela ter Luka in prav tako postanejo talci. Na koncu se vsi znajdejo v Kopru, kjer naj bi ugrabitelje pobrala ladja in odpeljala čez mejo, vendar jih zajamejo policisti in specialci. Zgodba se konča srečno. Laura se vrne domov še pred prihodom staršev.

Poleg Laure, ki je osrednja junakinja zgodbe, nastopajo v njej še mama, oče, brat Marko, prijateljica Tička, sošolka Kamela, Robi, Luka, Monika, Mičo, Djuro, Lado, kmet, Rezka, Mojca, policist Jože idr.

Osrednja tema romana je ugrabitev, motivi pa beg, pustolovščina, prijateljstvo, ljubezen, ljubosumje in poskus samomora.

13.3 Literarno-informativna realistična literatura

Med besedila, ki deloma posegajo na informativno področje, sodi serija *Blazno resno*, ki je izhajala med leti 1993 in 2000. V vseh knjigah gre za prepletanje literarne zgodbe in informativnega teksta na temo, ki je izražena v naslovu.

Dela sodijo v sodobno slovensko realistično mladinsko prozo. Upovedujejo življenje sodobne mestne mladine iz višjih razredov osnovne šole.

Teme se dotikajo slehernega mladostnika, ki v dobi odraščanja išče odgovore na vprašanja o pravilnosti svojih odločitev. Avtorica svoja stališča do določenega problema komentira, nikakor pa ne moralizira. Kljub obravnavani pereči problematiki odraščanja je njen izraz humoren, mestoma ironičen in celo samoironičen.

Dela imajo podobno zunanjo zgradbo: razdeljena so na kratka poglavja, dolga od tri do pet strani. Približno polovico strani zavzame ilustracija. Vseh pet knjig serije *Blazno resno* je ilustriral Igor Ribič.

13.3.1 *Blazno resno o seksu: knjiga namigov za najstnike (1993)*

V delu se prepletata dve ravni pripovedovanja: poučna zgodba prvoosebne vsevedne pripovedovalke in literarizirana zgodba štirih tipičnih najstnikov med dvanajstim in trinajstim letom starosti: Fredija, Rožce, Tine in Bibe.

Glavne osebe obiskujejo sedmi razred osnovne šole. Kot vsem najstnikom je tudi njim zunanost zelo pomembna. Fanta si redno merita dolžino penisa in spremljata poraščenost svojega telesa. Čeprav sta prijatelja, je med njima čutiti tudi tekmovalnost. Fredi ve, da je na pogled privlačnejši od Rožce in bolj moškega videza. S svojo podobo je zadovoljen in zaveda se, da je tudi dekletom všeč. V nasprotju s Fredijem ima Rožca precej nizko samopodobo. Tina in Biba sta tipični najstnici. Tina je lepa in ravno

pravšnjih oblin. O sebi meni, da je najlepša in najbolj moderno oblečeno punca 7. b-razreda. Bibi se zdi Tina kot Barbika, o sebi pa meni, da je neprivlačna.

Med seboj se ne razlikujejo samo telesno, ampak tudi osebnostno. Biba je pametna in razgledana, obiskuje šahovski krožek, rada bere in hodi v kino. Ob gledanju filmov se poistoveti z lepimi, z vitkimi, s privlačnimi dekleti in tako za kratek čas pozabi, kako nezadovoljna je s svojim videzom. Tina kina ne mara, saj nobenega filma ne razume, rada pa hodi na kopališče, saj tam lahko razkazuje svojo vitko postavo. Tudi Fredi hodi na kopališče in se postavlja s svojim izgledom. Rožca pa je bolj intelektualen tip, tudi on obiskuje šahovski krožek, veliko bere in razmišlja.

Vsi se zaljubijo. Rožca sanjari o učiteljici angleščine. Njegova mama najde ljubezensko pismo, v katerem učiteljici predlaga, da bi skupaj pobegnila. Zelo se razburi. Ko pa v njegovem predalu najde erotične revije, ga v upanju, da mu bo spolnost izbila iz glave, pošlje za nekaj dni k stricu duhovniku na podeželje. Biba je zaljubljena v Kreslina. Napiše mu ljubezensko pismo in ga povabi na zmenek. Kreslin jo povabi na koncert in ji obljubi, da bosta šla pred koncertom na sok. Biba sanjari, da bo postala gospa Kreslin, na zmenku je pripravljena celo izgubiti nedolžnost. Vendar Kreslin pred koncertom nima časa zanjo. Sprva je razočarana, nato pa se sprosti in uživa v glasbi. Tinina simpatija je osmošolec Mič. Da bi pritegnila njegovo pozornost, potisne njegovo dekle v trnov grm, kasneje pa jo izzove v pretep. Iz istega razloga povabi na zmenek Fredija. Mič jo končno povabi na zmenek, odpelje jo k sebi domov in jo skuša napeljati v spolni odnos. Tina se mu upre in zbeži. Fredi se zaljubi v Tino in se popolnoma spremeni. Naenkrat ni več prepričan vase, zdi se mu, da ni privlačen. Zaradi nje je že tako obupan, da piše pismo, v katerem se poslavlja od življenja.

Tina, Biba, Fredi in Rožca doživijo izkušnjo prve zaljubljenosti in prebolevajo prvo zavrnitev. Ob tem se spreminjajo in osebnostno dozorevajo. To pride najbolj do izraza, ko se ponovno zaljubijo. Tina se zaljubi v Rožco in spozna, da v življenju niso najpomembnejše zunanost in materialne dobrine. Rožca se prilagaja Tini tako, da se začne zanimati za šport. Iskrica med Bibo in Fredijem preskoči, ko Fredi opazi, da ima Biba večje prsi od ostalih deklet, Biba pa začuti, da bo Fredi nekoč odličen oče. Tudi

onadva se prilagajata drug drugemu: Biba se začne rekreirati, Fredi pa se nauči lenariti in uživati v kalorični hrani.

Poleg osrednjih oseb v delu nastopajo: Fredijeva starša, Rožčeva mama, Bibin oče, Mič in Kreslin.

Dogajanje poteka sintetično, prekinjajo pa ga testi in pripovedovalkina razmišljanja o samozadovoljevanju, spolnosti, homoseksualnosti, spolnih boleznih ... Pripovedovalka pojasni, da je za spolno življenje potrebna biološka spolna zrelost, ki jo je večina bralk in bralcev že dosegla, in osebna, ki je v njihovih letih še v razvoju. S tem zavzame stališče, ki ga v delu ves čas zastopa: če pripoveduje o spolnosti in o njej spregovori osnovnošolcem, še ne pomeni, da spolnost med njimi tudi spodbuja, ampak se trudi, da bi jim pomagala znebiti se strahu pred njo. Odpira vprašanja o tem, kdaj je čas za prvi spolni odnos, o pravici do splava ... To so teme, ki mlade bralce zanimajo in jih je pogosto moč zaslediti v zaupnih rubrikah.

Snov dela je odraščanje, tema pa ljubezensko in spolno dozorevanje mladostnikov. Motivov je več: nočni izliv, prva menstruacija, samozadovoljevanje, zaljubljenost, ljubosumje, ljubezensko pismo, sanjarjenje, osvajanje, zmenek, prvi poljub, spolnost, nezaželena nosečnost, kontracepcija ...

Pripovedovalka pogosto uporablja prvo osebo množine, da bi spoznanja o spolnosti zvenela bolj splošno, ne le kot osebna izpoved, čeprav mestoma uporabi (v prvi osebi ednine) tudi to.

13.3.2 Blazno resno popolni: knjiga namigov za najstniški bonton, uporaben tudi v našem osončju (1995)

Knjiga že v naslovu namiguje na plasti realnega in irealnega, ki se kažeta tudi pri izbiri književnih likov. Glavne osebe so osnovnošolca Zala in Martin Godnič ter Nezemljan Feliks. Delo upoveduje Feliksove dogodivščine na Zemlji. Zgodba se prične neke noči

po polnoči, ko v sobo Zale in Martina vstopi vesoljec Feliks. Opraviči se, ker prihaja tako pozno, in pojasni, da je moral zaradi okvare na letčem krožniku zasilno pristati na njihovem dvorišču. Hrup v otroški sobi zbudi mamo in očeta, ki prideta pogledat, kaj se dogaja. Tudi njima se Feliks opraviči, nato se odpravijo spat.

Naslednje jutro se Feliks z Zalo in Martinom odpravi v šolo. Učenci pred šolo obkrožijo Feliksa in se norčujejo iz njegovega videza. Feliks kljub temu ostaja vljuđen. Ker otroci medsebojne prijaznosti niso vajeni, mislijo, da se Feliks iz njih norčuje. Napetost prekine prvošolec Rok. Prerine se skozi množico in pove, da ima doma v omari zaklenjenega ravno takšnega vesoljca z imenom Meliks. Feliks pove, da je Meliks njegov brat. Skupaj se odpravijo ponj. Pričaka jih Rokov brat in pove, da je Meliks izginil. Zala in Martin Feliksu obljubita, da mu bosta po pouku pomagala iskati Meliksa. Feliksa odpeljeta v šolo in ker je do vseh prijazen, ga otroci takoj sprejmejo medse.

Sredi šolske ure Feliks skozi okno zagleda Meliksovo vesoljsko ladjo in plane iz učilnice. Opazi, da leti proti Ljubljanskemu gradu, in skupaj z Zalo in Martinom odhiti za njim. Na parkirišču gradu opazijo Meliksov leteči krožnik. Tam srečajo teto Milico, ki jim pove, da se bo njena hči poročila. Feliks se s prijaznostjo teti prikupi in ta jih povabi, naj ostanejo na poroki. Po končanem obredu srečajo mamo in očeta in teta Milica vse povabi na slavnostno kosilo. Tudi tam se Feliks vsem prikupi. Ko spiže kokakolo, pa se začne neprimerno obnašati. Kokakola namreč ohromi delovanje njegovih bontonskih žlez, zato se začne nespodobno obnašati, prav tako, kot ljudje, ko se napijejo. Postane zbadljiv in pobruha nevesto. Šele ko vpliv kokakole poneha, ga prepričajo, da bo najbolje, če se vrne domov.

Godničevi se zvečer spet odpravijo iskat Meliksa. Na parkirišču pred glavno pošto opazijo parkirano njegovo vesoljsko plovilo. Sklepajo, da je šel v kino. Ker ga v kinu ni, poskusijo srečo v operi. Opera je na Feliksovem planetu prepovedana in Feliks se boji, da bo na Meliksa slabo vplivala. Proti koncu predstave na oder pridrvi Meliks. Predstava je prekinjena, Meliks pa izgine. Godničevi ugotovijo, da Meliksu sami ne bodo kos, zato za pomoč prosijo policijo.

Mine šolsko leto. Feliks razred zaključi s samimi peticami in kot učenec leta. Meliksa še vedno niso našli in Godničevi povabijo Feliksa na taborjenje. Z njimi se odpravi tudi pripovedovalka. Ker taborjenja ne mara, se nastani v hotelu. Nekega dne v avli hotela zasliši krike. Zagleda Meliksa, ki se je v operi okužil z virusom orkafix slovenicus in sedaj potuje po opernih hišah vsega sveta in povzroča nered. Preden pripovedovalka ukrepa, Meliks pobegne.

Zvečer se Godničevi, pripovedovalka in Feliks odpravijo na operno predstavo. Areno obkrožijo policisti s helikopterji. Med predstavo se z neba spusti leteči krožnik in ugrabi pevko. Kmalu se krožnik in pevka vrmeta. V pevkinu krilo se je namreč skril Feliks in bratu vbrizgal protivirusno cepivo. Meliks tako spet postane prijazen in olikan. Zala in Martin se od Feliksa kar ne moreta posloviti in ta ju za štirinajst dni povabi na počitnice na svoj planet.

V pripovedi poleg glavnih oseb nastopajo še Nezemljan Meliks, Zalina in Martinova starša, hišnik stanovanjskega bloka, sosedge, Zalin in Martinov sošolec Peter, prvošolec Rok in njegov brat, šolski ravnatelj, šolski hišnik, teti Milica in Silva, policisti, blagajničarka idr.

Dogajalna zgradba besedila je sintetična. Dogajanje prekinjajo in zavirajo številni testi, pripovedovalkini spomini, nasveti in razmišljanja o lepem vedenju. Dogajanje prekineta tudi Zala in Martin, ker sta jezna na pripovedovalko, saj prikazuje le neustrezno vedenje otrok, zato ugrabita Feliksa in ga izpustita šele, ko spregovori tudi o neprimernem obnašanju odraslih.

Tema besedila je pomen in smisel lepega vedenja. Besedilo sporoča, da si vsak človek zasluži, da smo v odnosu z njim vljudni, povrh vsega pa se lepo vedenje splača, kajti takšni, kot smo mi do drugih, so tudi drugi do nas.

V delu zasledimo naslednje motive: predstavljanje, odnos do sošolcev in odraslih ljudi, obnašanje v dvigalu, v šoli, na ulici, vedenje pri jedi, v kinu in v gledališču, ugrabitev, mučenje živali ...

Zgodba je izrazito dvoplastna, ločena glede na pripovedovalce: prvoosebna pripovedovalka podaja temeljne napotke o lepem vedenju, literarni liki pa podajajo svoj del pripovedi skozi eksemplarične primere primerne in neprimerne obnašanja v neki situaciji (predstavljanje, odnos do sosedov, sošolcev, starejših, vedenje v kinu, v operi, pri kosilu ...).

Pripovedovalka uporablja zlasti prvo osebo množine, v primerih, ko eksplicitno podaja svoje mnenje, pa preide v prvoosebno izpoved. Skozi delo se ves čas obrača na mladega bralca in ga spodbuja k lepemu vedenju.

13.3.3 Blazno resno zadeti (1996)

Zgodba se začne 27. avgusta. Gospodinja in pisateljica Desa se odloči, da bo napisala knjigo o zasvojenosti. Odpravi se k psihologinji, da bi izvedela čim več o tej temi in navezala stik s katerim od narkomanov. Psihologinja jo poveže z Žužo, a ta Desi ne ugaja, saj ne ustreza njeni predstavi o narkomanih. Kljub temu Žuži izroči vizitko.

Že naslednje jutro Žuža in njen prijatelj Dolfi pozvonita pri Desinih vratih. Ko oddideta, s seboj odneseta steklenico viskija in dve buteljki. Zvečer Žuža ponovno pozvoni pri Desi. Prosi jo za hrano in prenočišče. Žuža se Desi zasmili in dovoli ji ostati čez noč. Dogovorita se, da bo šla Žuža zjutraj k psihologinji, da si uredi življenje. Desa je zadovoljna, da je v tako kratkem času pomagala izgubljeni deklici na pravo pot. Da ji tudi denar za avtobus in svoja stara oblačila.

Ko opazi, da je izginila njena zlata ura, je prepričana, da jo je ukradla Žuža. Odpravi se k psihologinji in izve, da Žuže ni bilo k njej. Izve tudi, da je Žuža stara komaj petnajst

let in da so njene domače razmere vse prej kot rožnate. Na poti od psihologinje zagleda Žužo. Steče k njej in ji očita, da je izkoristila njeno dobroto in ji ukradla uro. Pristopi policist in Žužo odpelje na policijsko postajo. Desa izve, da Žuža že od dvanajstega leta beži od doma in da je bila potrebna samo še ena prijava, da jo lahko dajo v popravni dom. Začne jo mučiti občutek krivde, a se tolaži z mislijo, da je ravnala pravilno in da je za Žužo tako najbolje.

Naslednji dan Desin mož najde uro v hladilniku. Žuža je v prehodnem domu, kjer čaka na premestitev v popravni dom. Desa pokliče Žužine starše in v pogovoru z njenim očetom izve, da sta starša nad Žužo obupala in da sta prepričana, da je zanjo prevzgojni dom najboljša rešitev. Desa se odpravi na obisk k Žuži in ta ji pove, da je njen oče pijanec, ki njo in njeno mater pretepa. Desa se odloči, da se bo o tem sama prepričala. Žužin oče jo z vljudnim vedenjem prepriča v nasprotno. Ko si ogleda njihovo stanovanje, prav nič ne dvomi, da jo je Žuža nalagala. Tudi Žužina mama zavrne vse obtožbe in Desa ji verjame.

Čez nekaj dni se spet odpravi na obisk k Žuži. Naleti na Žužinega očeta in skupaj gresta na pijačo. V pogovoru z njim pozabi na Žužo. Ko se vrne domov, izve, da jo je čakala celo popoldne, nato pa zbežala. Sredi noči pri Desi pozvoni. Dva prijatelja pripeljeta Žužo k njej, ker jih lovi policija, Žuža pa ne more bežati, ker je pod vplivom mamil. Desa jo spravi v posteljo, tabletko, ki jih najde pri njej, pa v skodelico za kavo.

Zjutraj pride soseda Rezka na kavo in si jo naliže v skodelico z LSD-jem, misleč, da je natren. Kmalu začne halucinirati. Desa skozi okno opazi policiste. Z Žužo pobegneta skozi zadnja vrata. Desa Žuži predlaga, naj se, dokler se stvari ne uredijo, zateče v njen vikend.

Ponoči se Žuža vrne k Desi. Ta ima vsega dovolj. Strah jo je, da jo bo policija obtožila, da pomaga narkomanki na begu in da poseduje mamila. Naslednji dan se sestane z Žužinim očetom, ki je še vedno prepričan, da je prevzgojni dom za Žužo najboljša rešitev. Desa se odloči, da bo poklicala policijo. Ko policisti prispejo, se Žuža skriva v

shrambo, Desin mož pa policistu reče, da je Žuža odšla domov. Med Deso in njenim možem Maksom se vname prepir. Maks ji očita, da je Žuži vlivala upanje, da ji bo pomagala, sedaj pa se je želi otresti. Desa se brani, da se je za ta korak odločila po pogovoru z Žužinim očetom. Žuža, ki je ves pogovor slišala, pride iz shrambe. Desa ji očita, da je krivična do očeta, ki je dober in jo ima rad. Žuža jezna oddrvi iz stanovanja.

Desa se odpravi k Žužini mami, da bi se z njo pogovorila. Kmalu pride domov Žuža, za njo pa še njen oče. Ker je pijan, kriči nanje, nato jih začne pretepati. Desa zbeži, na njen dom se zatečeta tudi Žuža in njena mama.

Naslednji dan Žuža pripelje k Desi narkomanko Leno. Ta Deso informira o drogah in zasvojenosti, v zameno pa ji Desa omogoči, da se pri njej odvaja.

Čez nekaj dni se pred Desino hišo ustavi policijski avto. Rezka je namreč prijavila policiji, da pri Desi preprodajajo mamila in da je njena hiša zbirališče narkomanov. Mimo pride Kreslin in policiste prepriča, da dajo Desi priložnost, da pojasni, kaj se v resnici dogaja.

Žuža in Lena se odločita, da bosta zaživel novo življenje. Postali bosta prostovoljki pri javnih delih, živeli pa bosta skupaj s še tremi ozdravljenimi zasvojenici in pod nadzorom vzgojitelja.

Poleg Dese in Žuže v delu nastopajo Desin mož Maks, soseda Rezka, Žužina starša, Žužini prijatelji, psihologinja, policijski inšpektor in Kreslin.

Zgodbo prekinjajo pripovedovalkina razmišljanja o nasilju v družini in alkoholizmu, vložki o zgodovini drog, izvoru tobaka, vzrokih omamljanja, pojmu odvisnosti, vrstah odvisnosti ipd.

Osrednja tema besedila je problem zasvojenosti z drogo, pripovedovalka pa izpostavi še nekatere druge zasvojenosti: z alkoholom, s hrano, s televizijo, s tobakom in s kavo. Odpira problematiko nasilja v družini in odgovornosti posameznika, družine in družbe v problematiki zasvojenosti, hkrati pa opozarja na problem otepanja te odgovornosti. Skozi celotno delo podira stereotipe, ki veljajo za narkomane.

V besedilu zasledimo naslednje motive: stereotipi o narkomanih, alkoholizem in nasilje v družini, odgovornost posameznika, družine in družbe do problematike drog, otepanje odgovornosti, dvoličnost ljudi, beg od doma, beg pred policijo, prijateljstvo, smrt ...

Pripovedovalka v posebnem poglavju nagovori bralca in mu svetuje, naj si popolnejše informacije v zvezi s problematiko zasvojenosti pridobi tudi drugod. Doda seznam knjig, po katerih lahko s tem namenom seže. Na koncu je nagovor Boruta Kožuha staršem in vzgojiteljem, v katerem odrasle opozarja, naj odprejo oči in uvidijo, da so droge problem tu-in-zdaj, ki se ga da rešiti le, če se bodo z njim spopadli na ustrezen način.

13.3.4 Blazno resno slavni (1998)

Knjiga je posvečena Petru Zobcu in vsem dobrim učiteljem.

Glavna oseba je štirinajstletni Grega Kovačič – Štoflc, ki pripoveduje o tem, kako je postal slaven in kako se je zaradi tega spremenilo njegovo življenje. Pripoved začne z dnem, ko ga je na igrišču opazil moški po imenu Hijacint in ga povabil na avdicijo za nov slovenski film. Grega se avdicije udeleži in dobi eno od vlog.

Na snemanju nima miru. Mama mu je nenehno za petami. Ves čas moti delo, pri tem pa se počuti izjemno pomembno in nepogrešljivo. Grega je obupan in želi prenehati s snemanjem. Pomiri se v pogovoru s Hijacintom. Na snemanju ga opazi drug režiser in

mu ponudi vlogo v reklami. Ko je reklama posneta, izve, da so ga izbrali zato, ker je grd. To ga zelo prizadane.

Edina oseba njegovih let na snemanju je hči direktorja filma. Veronika je lepo dekle, zaradi česar jo Grega prezira in se na vso moč trudi, da jo ignorira. Veronika ga povabi na zabavo, kjer ga nihče ne opazi, dokler ga ne predstavi kot kolega iz filma. Naenkrat je v središču pozornosti, dekleta ga vabijo na zabave, dokler se na eni od njih tako ne napije, da bruha. Ko gostiteljici izrazi svojo simpatijo, mu ta odvrne, da je grd. To mu vzame še zadnji kanček samozavesti. Znova se potolaži v pogovoru s Hijacintom.

Veronika in Grega sta povabljeni v kontaktno radijsko oddajo za mlade. Na radio kliče moški, ki se ne želi predstaviti, in sprašuje o goljufijah, ki se dogajajo na prizorišču snemanja. Naslednji dan je snemanje prekinjeno, ker scenski delavci in snemalci stavkajo. Grega da izjavo novinarjem, ti pa jo prikrojijo po svoje. Prepričan je, da bo njegova izjava filmu škodila, zato ga muči občutek krivde. Ko pa na televiziji vidi še reklamo, ki jo je posnel, je popolnoma obupan. Odloči se, da bo napravil samomor. Najde ga mama in pokliče reševalce. Še isti dan ga odpustijo iz bolnišnice. Naslednji dan ga obišče Hijacint in ga potolaži.

Nekega dne ga povabijo v televizijsko oddajo TV mularija. Na začetku oddaje prejmejo telefonski klic, da je v studiu bomba. Grega ugotovi, da kliče moški, ki je klical tudi na snemanje radijske oddaje. Predstavi se kot član organizacije Žrtve slovenskega filma. Izkaže se, da bombe ni. Naslednji dan se v studiu vname požar, studio pogori in snemanje se nadaljuje na prostem. Nekega dne vsem, ki so za kosilo jedli vampe, postane slabo in bruha. Avtomobilske gume so prerezane, kjučev ni, bencin je razlit po tleh. Veronika razmišlja, da imajo Žrtve člana znotraj filmske ekipe, saj vedno vedo, kje se ekipa nahaja. Nekdo ukrade trak, na katerem je posnet film. Policija ugotovi, da so delavci stavkali zato, ker jih je nekdo podkupil.

Veronika, Grega in njegov prijatelj Rok naredijo načrt, po katerem bodo razkrili, kdo so Žrtve. Za pomoč prosijo voditelja oddaje TV mularija, ki objavita, da bo Grega v

naslednji oddajo razkril, kdo so Žrtve. Grega sklepa, da bo njihov član skušal preprečiti razkritje in se bo sam izdal. In res v stik z njim stopi režiser Bogo. Gregu ni jasno, zakaj hoče uničiti lasten film. Režiser mu pojasni, da bi že davno odstopil od snemanja, če mu direktor filma ne bi grozil z denarno kaznijo. Vendar Bogo ni podkupil delavcev, ni povzročil požara, ni zastrupil vampov in ni uničil kombija. Ko z Grego razmišljata, kdo bi to lahko storil, vstopi direktor filma in Veronikin oče. Pove, da je to storil on, z namenom, da bi od zavarovalnice dobil denar. Ker sta mu Grega in Bogo prekrizala načrte, ju mora ubiti. V tistem trenutku v montažo vstopijo Hijacint, Veronika in Romuni. Romuni izkoristijo priložnost in mu izbijajo pištolo iz rok. Direktorja zaprejo, režiserja ovadijo sodniku za prekrške, snemanje pa se kljub temu nadaljuje. Grega dobi ponudbi za snemanje novega filma in reklame, k sodelovanju ga povabi tudi mladinska revija PIL.

V besedilu nastopajo naslednje stranske osebe: Gregova mama, njegova babica, njegov prijatelj Rok, igralci Kokoroko, Marina in Karla, pomočnik režiserja Hijacint, režiser Bogo, direktor filma Ferderber, njegova hči Veronika idr.

Snov dela je Gregova prva igralska izkušnja, tema je življenje slavnih ljudi, motivi pa so avdicija, snemanje, izsiljevanje, alkoholizem, beg od doma, poskus samomora, prijateljstvo, prva zaljubljenost, dvoličnost ljudi ...

Za razliko od drugih knjig v seriji pripovedovalka v tej ne nastopa. Kljub temu avtorica skozi Gregovo izpoved podaja filmsko terminologijo (sinopsis, scenarij, snemalna knjiga ...) in opiše delo filmskih delavcev (režiser, masker, kostumograf ...).

13.3.5 Blazno resno o šoli (2000)

Pripoved se začne prvega septembra. Pripovedovalka nam predstavi 6. b-razred Osnovne šole Franke Kozamurnik (ta naj bi bila v večjem, neimenovanem mestu). Sestavlja ga pisana paleta učencev: odličnjakinja Marica in debeluška Milica, s katerima

se nihče noče družiti, razredni lepotički Manca in Špela, Pepi, ki vedno zamuja, lenuh in sanjač Mare, priskledniška Daša, agresivnež Žane idr.

Osrednja književna oseba je Neža. Žane si jo izbere za svoje dekle, čeprav ga ona ne mara. S tem ji nakoplje Špelino in Mančino sovraštvo, saj je do sedaj Manca veljala za Žanovo dekle. Neža med poukom prejme sporočilo, v katerem ji Manca piše, naj Žaneta pusti pri miru. Takoj zatem ji piše še Žane in zahteva, da ga po pouku počaka pred šolo. Dopisovanje opazi Kiler, učitelj zgodovine, vzame listek, ga glasno prebere in se iz njiju norčuje. Za kazen morata do naslednjega tedna napisati referat o slovenskem šolstvu v devetnajstem stoletju.

Med odmorom se sošolke pogovarjajo, da bodo šle po pouku na pico. Neža se povabila razveseli, vendar jo dekleta na Mančino pobudo izločijo. Oporo išče v Daši, a ta umika pogled in molči. Neža je v stiski. Naslednje jutro se odloči, da ne bo šla v šolo. To je njeno prvo izostajanje od pouka. Zaveda se, da ni prav, kar počne, in se boji, da si je s tem dejanjem uničila prihodnost. Odloči se, da se bo zaupala mami, vendar tega kasneje ne stori. Čeprav jo peče vest, tudi naslednji dan ne gre k pouku.

Popoldne se mama vrne iz službe, ob njej je Daša, ki je Neži prinesla zvezke, ker že dva dni manjka v šoli. Mama je nad Nežo razočarana, vendar ji da priložnost, da ji vse pojasni. Ko spozna, v kakšnih težavah se je njena hči znašla, ji obljubi, da ji bo pomagala. Opravičila pa ji noče napisati, saj mora Neža nositi posledice svojih dejanj.

Naslednji dan pospremi Nežo v šolo in skupaj gresta na pogovor k razredničarki. Ta si želi, da bi se Neža takoj zatekla k njej. Neži obljubi, da se bo pogovorila s Kilerjem. Kiler zavrača sleherno odgovornost. Še več, nad Nežinim ravnanjem je ogorčen in sklene, da se bo maščeval. Takoj naslednjo uro jo negativno oceni, ker se ni naučila zadnje snovi. Zahteva tudi, da z Žanetom oddata referat, čeprav se še ni iztekel rok za oddajo. Ker referata še nista pripravila, dobi Neža še drugo negativno oceno.

Čez vikend Neža in Žane pišeta referat. Ob tem se bolje spoznavata in Neža ugotovi, da so njena čustva do Žaneta razdvojena. Po eni strani se ga boji in ga prezira, ker je grob, neolikan in se ne uči, čisto potihoma pa ga včasih celo občuduje. Ko jo brani pred Kilerjem in zato tudi sam dobi negativno oceno, se ji zdi „pravi moški“. Začudena spozna, da pozna sleherno podrobnost na njegovem telesu.

V ponedeljek Neža in Žane predstavita referat. Neži je sprva hudo, ker se sošolke norčujejo iz nje, ko pa se spomni maminih besed, da se bo morala naučiti živeti ne samo s prijaznimi in poštenimi ljudmi, temveč tudi s sebičnimi, škodoželjnimi in krivičnimi, začne pogumno pripovedovati.

Druženje z Nežo in pisanje referata vplivata tudi na Žaneta, da se začne spreminjati. Naslednji dan se pri uri telesne vzgoje ves razred norčuje iz nerodne Milice. Naenkrat se oglasi Žane in jo začne spodbujati. Neža je na Žaneta ponosna in se mu pridruži. Kmalu Milico spodbuja ves razred. Učitelj v zbornici razloži, kaj se je zgodilo pri uri telesne vzgoje. Razredničarka je ponosna na svoj razred, zato jih povabi na sladoled. Ko odhajajo domov, Neža namigne Žanetu, da bo šla z njim v kino, a le, če bo prijazen in vljuden.

Glavna tema besedila so stiske in težave šolarjev, motivi pa odpor in strah pred šolo, zamujanje k pouku, izostajanje od pouka, avtoritativen in demokratičen učitelj, nasilje učitelja nad učenci, medvrstniško nasilje, goljufanje, tožarjenje, dopisovanje, prva zaljubljenost ...

Glavni literarni lik je Neža, stranski liki pa so Nežini sošolci, učiteljica Silva, Kiler, Bojler, zdravnik, Nežina mama idr.

Literarni liki so deloma polarizirani (razredničarka je izrazito pozitiven lik, v popolnem nasprotju z njo je učitelj zgodovine (povedno je že njegovo ime)), a ob razvijanju zgodbe se vedno bolj kažejo posameznikove raznolike lastnosti (Neža v agresivnem sošolcu Žanetu vedno bolj spoznava tudi njegovo svetlo plat).

Dogajalna zgradba besedila je sintetična. Dogajanje prekinjajo pripovedovalkini nasveti o tem, kako se s čim manj napora čim več naučiti.

14 SKLEP

Mladinska književnost je imela pomembno mesto v otroštvu večine izmed nas. Veliko je prispevala k razvoju domišljije in čustev. Z njeno pomočjo smo razvijali občutek za moralne vrednote. S prebiranjem knjig smo bogatili besedni zaklad in razvijali estetske vrednote. Ob knjigah smo se tudi socializirali.

V diplomskem delu analizirana besedila uvrščamo med realistično oz. resničnostno prozo, in sicer v podskupini pripoved s človeškimi osebami in zabavna oz. trivialna pripoved.

Termin realistična oz. resničnostna proza se navezuje na literarna besedila, v katerih se tekstualna resničnost giblje v okvirih izkustveno preverljivega sveta in tako avtentično odslikava vsakdanjo problematiko otrok in mladine v njihovem realnem okolju.

Pripoved s človeškimi osebami predstavlja realen svet in sodobnega mladostnika v njem. V sodobni realistični prozi se pojavljajo predvsem junaki iz mestnega okolja. Dogajanje je uokvirjeno v ožji družinski krog, z odraščanjem glavnega literarnega lika pa se družinski krog počasi razpira v širše družbeno okolje.

Besedila, v katerih so glavne literarne osebe mlajši najstniki, pripovedujejo o izsekih iz vsakdanjega življenja. Pripoved večinoma poteka kronološko linearno, v obliki kratkih, nizajočih zgodb, ki je vsaka zase zaključena enota, v celoto pa jih povezuje glavni literarni lik.

V besedilih, kjer so glavne osebe najstniki oz. starejši najstniki, pa osrednji junak praviloma samostojno odkriva svet. Glavna literarna oseba je posameznik, lahko sta dva literarna lika, lahko pa gre za skupino, ki se zbira okrog izrazitejše osrednje osebe.

Temeljna funkcija trivialne literature je zadovoljevanje človekove potrebe po zabavi. Najpogosteje k trivialni literaturi uvrščamo mladinske pustolovske romane. Za zabavno oz. trivialno pripoved je značilen predvidljiv tok dogajanja, kliše, prevladujejo dogodivščine junakov, superjunaki, pogosti so nenavadni preobrati. Meje med humorno resničnostno pripovedjo, kamor spadajo obravnavana dela Dese Muck, in zabavno oz. trivialno pripovedjo ne moremo natančno določiti.

Med mladinske realistične romane štejemo dolga prozna besedila z epsko notranjo formo. Mladinski roman ima dokaj natančno opisan glavni literarni lik, ki je težaven pubertetnik, književni prostor in čas sta natančno določljiva, besedila pa so deloma večplastna, saj mladi bralec sprejema predvsem zgodbo. Pripovedovalec je prvoosebni, tj. glavni literarni lik, ki je obenem tudi naslovni lik mladinskega romana.

V središču ljubezenskega mladinskega romana je najpogosteje najstnica, redkeje najstnik, ki skozi notranje monologe in svoja dejanja prikazuje prvo ljubezen. Ta je s stališča glavnega junaka večna, prava in edina, ko zveza zaljubljenцев razpade, pa so posledice za tistega, ki je bolj zaljubljen, katastrofične.

V središču avanturističnega mladinskega romana je avantura, v katero se podajo glavni junaki. Scenična perspektiva omogoča preglednost in jasnost dogajanja, ki je pogosto slikano bipolarno, pri čemer so lastnosti glavnega literarnega lika izrazito pozitivne, lastnosti drugih književnih oseb pa negativne. Najpomembnejši element zgodbe je težek problem, ki se izteče v srečen konec.

Socialno-psihološki mladinski roman obravnava t. i. tabujske teme. Pisatelji v svojih pripovedih razkrivajo temne strani odraščanja in s tem podirajo mit varnega in srečnega otroštva. Tabujske teme se pojavljajo v mladinskem romanu pa tudi v leposlovju za

mlajše bralce, npr. v slikanicah. V opusu Dese Muck se pojavljajo naslednje: nasilje, beg od doma, narkomanija, alkoholizem, smrt, samomor, spolnost, revščina, brezdomstvo, mučenje živali ... Zdi se, da dandanes ni tem, ki bi bile otrokom zamolčane.

Realistična pripoved ali povest je srednje dolgo besedilo, za katerega je značilen realističen književni prostor, književni čas pa je čas počitnic ali čas med šolskim letom. Za realistično besedilo je značilna verjetnostna oz. realistična motivacija. Glavna književna oseba je otrok oz. mladostnik. Najpogosteje je opisan en sam dogodek ali problem.

Serijo *Anica* lahko po Marjani Kobe uvrstimo v prvi model, tj. model literarnega besedila, v katerem je glavni literarni lik otrok v obdobju od najzgodnejšega otroštva do osmega, devetega leta starosti. V besedilih gre za tipične izseke iz vsakdanjega življenja sodobnega mestnega otroka. Prizorišče dogajanja je družinski krog in širše družbeno okolje: dvorišče, igrišče, šola, počitniško okolje ...

Pisateljica je v pripovedih o Anici obravnavala resničnostne situacije, v katerih se mladi bralci pogosto znajdejo: od prve zaljubljenosti do spopadanja s strahom, z žalostjo, z nasiljem ... Opisuje medsebojne odnose, predvsem odnose v družini pa tudi prijateljski odnos med Anico in Jakobom. Preko pogovorov med Anico in njeno mamo skuša predstaviti pozitivno ravnanje v določenih situacijah. Na prvo mesto postavlja iskrenost, resnico in zaupanje.

Dela *Blazno resno o seksu*, *Blazno resno popolni* in *Blazno resno slavni* lahko po Marjani Kobe uvrstimo v prvi tip drugega modela, saj upovedujejo bolj ali manj neproblematično, vedro stran šolske, obšolske in počitniške vsakdanjosti sodobne mladine. Do resnejših trenj med svetom mladih in svetom odraslih ne prihaja. Deli *Blazno resno o šoli* in *Blazno resno zadeti* pa lahko uvrstimo v drugi tip drugega modela. V teh dveh besedilih se odnosi med mladimi in odraslimi zaostrijo. V delu *Blazno resno o šoli* se konflikt s svetom odraslih udejanja na relaciji odraščajoč

mladostnik – šola, v *Blazno resno zadeti* pa na ravni odraščajoč mladostnik – starši – družba.

Osrednje osebe serije *Blazno resno* so odraščajoči mladostniki v višjih razredih osnovne šole in na prehodu v srednjo šolo. So povprečni najstniki, kakršne srečamo v vsakdanjem življenju.

Zgodbe iz serije *Blazno resno* se prepletajo z izobraževalnimi vsebinami. Spoznavna oz. kognitivna funkcija del je okrepljena. Skladno s tem gre v besedilih za prepletanje umetnostnega in poljudnoznanstvenega jezika, v katerem pripovedovalka spregovori, kadar želi bralce seznaniti z neko strokovno vsebino.

Glavne junakinje mladinskih realističnih romanov Dese Muck se gibljejo v starosti od dvanajst do petnajst let. Označujejo jih mnoge skupne lastnosti, ki so tipične za vsako odraščajočo deklico. Vse so na prehodu iz otroške v odraslo dobo. Telesno dozorevanje spremljajo psihične spremembe. Skrbno opazujejo svojo zunanost in vsak odklon od zamišljene idealne podobe jih vrže iz tira. Veliko dajo na to, kaj si drugi, zlasti vrstniki, mislijo o njih. Same sebi se zdijo nepriljubljene. Iz „krutega“ sveta bežijo v sanjarjenje. Odlikuje jih bogata domišljija, ki se napaja ob gledanju ljubezenskih filmov in branju ljubezenskih knjig. Od tam črpajo tudi predstave o svetu in ljubezni. V domišljiji skušajo uresničiti vse tisto, kar pričakujejo same od sebe in kar si od njih obetajo drugi. Svet v njihovi domišljiji je idealiziran, realizirajo pa ga s pisanjem knjig.

Hči lune in *Sama doma* lahko po Marjani Kobe uvrstimo v prvi tip drugega modela, *Pod milim nebom* pa v drugi tip drugega modela.

Roman *Lažniva Suzi* spadata v tretji model, tj. model, v katerem glavna literarna oseba prerašča svoje osnovnošolsko obdobje in vstopa v svet odraslih ter samotno išče svojo lastno podobo v njem. Trenja med svetom mladih in svetom odraslih so zaostrena. Določneje je tematizirana stiska mladostnice v sami sebi. Poudarjeno je socialno in čustveno, ljubezensko zorenje. Mladostnica izstopi iz vrstniške družčine zaradi

ljubezenskega srečanja, odkrije prve erotične izkušnje, sledi boleča streznitev in nova stopnja zrelosti osrednje junakinje. Vzporedno z zahtevnostjo snovi so zapletenejši tudi pripovedni postopki.

V obravnavanih besedilih najdemo več tem in motivov, ki se med seboj prepletajo. Naslednji se pojavljajo najpogosteje: odraščanje, prijateljstvo, strah/skrbi, konflikt z vrstniki/odraslimi, ljubezen, ljubosumje, pisanje, nasilje, kriminal, beg, pijančevanje/zasvojenost, smrt, pustolovščina, sanjarjenje, počitnikovanje, revščina/beračenje, spolnost, samomor, zvezdnštvo, mučenje živali.

	odraščanje	prijateljstvo	strah/skrbi	konflikt z vrstniki/odraslimi	ljubezen	ljubosumje	pisanje	nasilje	kriminal	beg	pijančevanje/zasvojenost	smrt	pustolovščina	sanjarjenje	počitnikovanje	revščina/beračenje	spolnost	samomor	zvezdnštvo	mučenje živali
Anica in materinski dan	•	•			•	•														
Anica in grozovitež	•		•		•	•														
Anica in zajček	•	•					•					•								
Anica in športni dan	•	•	•																	
Anica in Jakob	•	•	•	•																
Anica in velike skrbi	•		•	•				•	•											
Anica in počitnice	•	•	•			•									•					
Anica in velika skrivnost	•	•		•	•		•									•				
Anica in prva ljubezen	•	•	•	•	•										•					
Anica in skrivnostna maska	•		•	•																
Pod milim nebom	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•			•	•
Hči lune	•	•			•	•	•				•		•	•	•		•			
Lažniva Suzi	•	•	•	•	•	•	•		•		•	•		•		•	•	•		
Sama doma	•	•			•	•		•	•	•			•					•		

Blazno resno o seksu	•	•	•	•	•	•	•	•						•			•		
Blazno resno popolni	•	•		•				•	•	•			•		•				•
Blazno resno zadeti	•	•	•	•			•	•		•	•	•				•			
Blazno resno slavni	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•						•	•	
Blazno resno o šoli	•	•	•	•	•	•	•	•											

Vsa besedila tematizirajo odraščanje otroka oz. mladostnika in pasti, ki ga na tej poti čakajo. Pisateljica je v skoraj vseh svojih knjigah za glavne like izbrala deklice. Postavila jih je v različne dogajalne prostore, za dogajalni čas pa je izbrala sedanjost. Vsa dekleta se znajdejo na prelomu svojega življenja. Ne vedo, kako naprej, kajti znašle so se pred problemom, ki ga ne znajo rešiti. Dekleta pa niso postavljena samo pred „nerešljive“ probleme, postavljena so tudi v čas odraščanja. Tako imajo poleg vsakdanjih težav in nevšečnosti še več tistih, ki se nanašajo na videz, postavo, skratka, na nezadovoljstvo s samim seboj. To so teme, ki so bralcu blizu, zato se z njimi lahko identificira.

Za pripovedi Dese Muck lahko trdimo, da kratkočasijo, zabavajo, podirajo stereotipe, odpravljajo tabuje, bojazni in predsodke, pomagajo razumeti, pozivajo k strpnosti in spodbujajo dialog med otroki in starši.

15 VIRI

Desa Muck: *Pod milim nebom*. Celovec: Mohorjeva založba, 1993.

– – *Blazno resno o seksu: knjiga namigov za najstnike*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993.

– – *Blazno resno popolni: knjiga namigov za najstniški bonton, uporabna tudi v našem osončju*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995.

– – *Hči lune*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995.

– – *Blazno resno zadeti*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996.

- *Lažniva Suzi*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997.
- *Blazno resno slavni*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998.
- *Blazno resno o šoli*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000.
- *Anica in materinski dan*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001.
- *Anica in grozovitež*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001.
- *Anica in zajček*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001.
- *Sama doma*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001.
- *Anica in Jakob*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002.
- *Anica in športni dan*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002.
- *Anica in velike skrbi*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2003.
- *Anica in počitnice*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004.
- *Anica in velika skrivnost*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004.
- *Anica in prva ljubezen*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.
- *Anica in skrivnostna maska*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2007.

16 LITERATURA

- Rahela Bašar: *Lik mladostnice v delih Dese Muck*: diplomsko delo. Višnja gora, 1999.
- Milena Mileva Blažić: *Slovenska realistična in fantastična pripoved pri pouku književnosti v osnovni šoli*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2003 (Obdobja, 21). 663–68.
- Lilijana Burcar: *Čari in pasti dekliškega hišnega žanra: pridušeno šepetanje osveščenega mladega bralstva in vztrajno šelestenje tradicionalnih vzorcev ženskosti*. *Otrok in knjiga* 53 (2002). 22–37.
- Enciklopedija Slovenije*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987–02.
- Dragica Haramija: *Komika v mladinski prozi Dima Zupana*. *Otrok in knjiga* 44 (1997). 81–88.

- – *Slovenska realistična avanturistična mladinska proza*. Videm pri Ptuj: GIZ GTP, 2000.
- – *Žanri slovenskega mladinskega realističnega romana*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2003 (Obdobja, 21). 171–80.
- – *Sodobna slovenska mladinska proza*. Preseganje meje. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 2006. [281]–94.
- – *Sedem pisav: opusi sedmih sodobnih mladinskih pisateljev*. Maribor: Pedagoška fakulteta, 2009.
- Miran Hladnik: *Trivialna literatura*. Ljubljana: DZS, 1983.
- Simona Irgolič: *Serija Anica pisateljice Dese Muck*: diplomsko delo. Maribor, 2009.
- Matjaž Kmecl: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešović, 1996.
- – *Tragično in komično v mladinski književnosti*. *Otrok in knjiga* 44 (1997). 5–8.
- Slavica Knežević: *Sodobna slovenska dekleška proza*: diplomsko delo. Ljubljana, 2007.
- Marjana Kobe: *Pogledi na mladinsko književnost*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987.
- Metka Kordigel Aberšek: *Bralni razvoj, vrste branja in tipologija bralcev*. *Otrok in knjiga* 29/30 (1990). 5–42.
- – *Bralni razvoj, vrste branja in tipologija bralcev (Poskus nove, a ne čisto nove tipologije bralnega razvoja)*. *Otrok in knjiga* 31 (1991). 5–21.
- Janko Kos: *Očrt literarne teorije*. Ljubljana: DZS, 1996.
- – *Literarna teorija*. Ljubljana: DZS, 2001.
- Dušanka Krošl: *Serija Blazno resno Dese Muck*: diplomsko delo. Maribor, 2001.
- Tatjana Pregl Kobe: *Upodobljene besede*. Grosuplje: Mondena, 1998.
- Igor Saksida: *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Maribor: Obzorja, 1994.
- – *Mladinska književnost*. Slovenska književnost III. Ljubljana: DZS, 2001. [403]–68.
- – *Kaj je mladinska književnost? „Naivno“ vprašanje z zapletenim odgovorom*. *Otrok in knjiga* 75 (2009). 5–20.

Marjeta Solar: *Sodobna realistična proza*: diplomsko delo. Ljubljana, 2003.

Maja Šimaga: *Reprezentacije deklišstva v trivialni mladinski literaturi*: diplomsko delo. Ljubljana, 2003.

IZJAVA O AVTORSTVU

Jana Kepic izjavljam, da sem avtorica pričujočega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom red. prof. dr. Igorja Saksida.